Масса а мехкашкара пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-Гlалгlай обкома, Нохч-Гlалгlай АССР Лакхахьарча Советан Министрий Советан орган («СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

№ 73 (6170).	ШОАТТА, 17 июнь 1972 шо.	2 кап.	Газет арадуьлла 1923 шера дениз

СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕ

КОРТА БОХАБЕШ МАЛАРАИ АЛКОГОЛИЗМАИ ДУХЬАЛАРА КЪОВСАМ ЧlОАГlБАРА ГУЛАКХЕХ

Корта бохабеш маларан алкоголизман духьалара къовсам чlоагlбара хьакъехьарча гlуллакхех долча дешага а хьоьжуш, доха спиртин маларш мелга кlезигде аргlаш 1972—1975 шерашка къарекъа къарекъа чlоагlа изделеш кlезигагlа хьаергlйола гlуллакхаш динза даргдоацаш лерхl ССР Союза Министрий Совето; алкоголь йоаца маларш бахача наха бизза кхоачамхургболаш дикка арахеца.

СССР Госплана, СССР кхачан промышленноста Министерствана, союзни республикай Министрий Советашта тlадиллад спиртна чlоагlа маларш кlезигагlа хьадарен меларен, комсий чхьагlараши йийн дикка дукхагlа хьадара гlуллакхаш кхоачашдегlа шера йолча планаш тlа юкъе дахьар.

Алкогольни маларашта торговле порядок оттаяри уж бахача нахага кlезигагlа дохкари духьа СССР Министрий Совето союзни республикай Министрий Советаш, СССР торговле Министерство, Центросоюз, торговл сеть йола ведомствеш декхарийла яьй:

а) алкогольни маларши дохкара магазинаш кlезигьяра дешага хьажа, эlаммгача розничи торговл сете, ерригача столовешка, буфеташка, хlаьта иштта специализированни кхачан магазинашка (шампански, коньяк, сомий, конфетий чхьагlараш), 30 процентага кхача дькидола алкогольни маларш дохка дукхьбола магаргдоча сомаш, бельпадараш, чгьадаш, консерваш йоххача магазинашкара дlайийхача) дохкийга ца магийта;

б) къаракъ, 30 процентага кхоача а кхы чlоагlагlа а кхыдола маларш производственни предприятеш, гlишлош еча, дешара заведеней, берий учреждениеш, больницаш, санатореш, садоlа цlеноиш, вокзалаш, пристанеш, аэропорташ, культурни зрелищни предприятеш, хlаьта иштта къахьетамхоша сакъерден садоlен моттигаш йолча ухкача торговни предприятешка дохка ца магийта.

Къаракъ, кхыдола 30 процент а кхы чlоагlагlа а алкогольни маларш розничи торговле lуйрийна 11 сахьатал хьалхагlен сайрийна 19 сахьатал тlехьагlен дохкаргдоацаш оттадаьд.

Союзни республикай Министрий Советашта тlадиллад къаракъ, кхыдола 30 процент а кхы чlоагlагlа а маларш садоlачен делачен деношка дохкара доаззуш оттадар е дохка ца магийтара догlага хьажа а моттигерча хьалашна хьежа йоагlаш йола решенеш тlаэца а.

Алкогольни маларш цхьаннахьа ма дохкалда малар мелча бехача нахаген кхехабарашкех.

Алкогольни маларш дохкара правилаш (уж толхаяра бехктокхаме гlуллакхаш хьа а хьокхаш) уж маларш дохкача хlара предприяте гургйолча моттиге хьалтоха.

СССР Министрий Совето СССР торговле Министерство, Центросоюз, торговл сеть йола министерствашта ведомствашта декхарийла яьй алкогольни маларш дохкара оттаьь порядок толхаяра бехке барш цlенхаштта бехктокхаме оза.

Союзни республикай Министрий Советашта, СССР торговле Министерствана, Центросоюза, кхыча Министерствашта ведомствашта тlадиллад lодотташ йий, сокаш, кхыдола алкогольни доаца маларш дохка торговлен общественни кхачан предприятей сеть шеръергйола гlуллакхаш де, хlаьта иштта кафей, закусочней, ресторанний, столовей, общественни кхачан кхыча предприятей балха культура лакхъяра хьлаиза доргдоаца гlуллакхаш де.

СССР кхачан промышленноста Министерствана тlадиллад 50 проценти 56 проценти спирт доалла къаракъ, хlаьта иштта 0,1-и 0,05-и литр хула расфасовка йола къаракъи къаракъа изделеши бахача нахага йохкара хьлегта соцадар.

СССР Министрий Совето СССР умахцlено лоралра Министерствон союзни, республикай Министрий Советашта декхарийла яьй: хроническа алкоголизмагlа цамогаш бола мах гучабоаха, учета, дарба дара диза даргдоаца гlуллакхаш оттаде а кхоачашде а, иштта болча маха дарба дара эффективни средствашта методаши лахара lилма тохкамаш шердегlа lалашде а.

Алкогольни маларш малар ца магийташ йола лоравий предписаний чолхаь санатореш дарба дайташи садоlаши бола, садоlача цlеношка, пансионатшка, кхыча дарби — умахцlено тоахра учреждениешна бола мах найиа ца ицаш дисача деноек доагlар путевкех юха а ца луш арабаха беза, дуьлх цар болх беча моттигашка дlа ца хайташ дита а ца дуташ.

ЧlОАГГlА КЪОАБАЛЪЮ

Республика районашка «Дуьнен халкъашта юкъерча хьалах» дола доаш дийнача КПСС ЦК майски (1972 ш.) Пленума итогаш ювцаш самаоадийнахьен селханен парте районашта организацей активай собранеш чакхъьлийнай.

Самаоадийнахьа ю доаш лувцаш КПСС Наьсарен районни организационни партийни актива собрани хилий.

Цига КПСС ЦК майски (1972 ш.) Пленума итогаш ювцаш «Дуьнен халкъашта юкъерча хьалех» доклад йиа парте Наьсарен райкома секретара А. И. Баранова.

Цул тlехьагlа къамаьлаш дии вказа районо инспектора Б. Дидигова, ГПТУ-14 директора заместителя, парторганизаце секретара У. Абадиева, АТП парторганизаце секретара В. Шадлиева, «Назрановский» совхоза директора Х. Албогачиева, Райпо председателя Х. Местоева, мельзавода инженера В. Шадыиева, трикотажни фабрика директора Э. Г. Дзойтова, совхоз - техникума директора М. Цокиева.

Актива собране тlейийцача резолюце тlа дlаьздиo: КПСС Центральни Комитета, цул Политбюрос, моттагlаш Л. И. Брежнева ше хlиьа ца луш дуьнен халкъашта юкъара кхоххам мелбара, машара социализма гlуллакхи чlоагlдара парте XXIV съезда белгалбоьккха арахьарча политика ленински мукь лераргlен тlаргlертал дlахьош хилара, шоаш чlоагlа раьза бола, КПСС ЦК Пленума болх къоабалбь хьалоашийга.

Иштта цу деша хетаь партийни активай собранеш хилар республика кхыча районашка а.

Цига къамаьл даьча коммунисташа могаль хьаалаьцаш Коммунистически партен Советски правительство чхьальчакхи чува а ваьлара а политика.

ШЕРА ПЛАНАШ — ОКТЯБРА ЦlЕЙ ТlАКХОАЧАШ

Мехкдаьтта промышленноста Министерства берригача бурошкашкен вышкомонтажникашкен хьалха латтача буровой вышкомонтажни мастерашта а бригадирашта а даь кхайкарил.

Деза нохкъостий!

Хlанзара пятилетка чакхйоалаш вай мехка доаккхаш хургда 500 миллион тонн совгlа мехкдаьттен 320 миллиард кубически метр гази. Мехкдаьттан газовий промышленность дегlайоадаяра хьакъехьа парте XXIV съездо оттаяь программа толамца кхоачашъяра тlехь лоаттабеча кьовсаме хьалхарча мутlаре латт буровой вышкомонтажни бригадаш.

Коммунистически парте боккха лоархlам бу буровикий балха, боккха ма бу дикагlйолча коллективай инициативан царна карагlдаьннарийн, йоакхо ю царна карагlдаьннараш ерригача мехкдаьттен гази йоаккхача районашта юкъедаккхийтара. Из иштта хилар бакъдеш ба дlадахача шера арабаьккха «Хьалха латтача бригадий балха опыт мехкдаьтта промышленностен геологоразведочни организацешкех шерра йоаржаярах» бола КПСС Центральни Комитета соцам. Къахьетача керда толамаш дахара берригача буровикийн вышкомонтажникийн дог урваттадир цо.

Пятилетка хьалхарча шера хьалха латта буровой бригадаш цкъан ахаззен совгlа дуккагlа хилар. 25 буровой бригадана «Мехкдаьтта промышленноста Министерства дикагlйола бригада» яха цlий елар. Цу бригадий хьокхамаш районе юкъерча лаьрхlача бурув тохара хьакъехьа 1,8-ззен коммерчески скоростагlа 1,9-ззен лакхагlа да. Бурув деттача бригадий къахьегама овсарле лакхъялар дукхача даькъе вышкомонтажникаш тийша ха. Буровой установкашта монтаж елга сихдаран цуи дикал лахъярии тlехь лаьца еррига союзни яхь шеръенай.

Хlанзарча пятилетка бурув тохара тlакхета дерриа боарамаш къахьегама овсарле лакхъяра чотах хула lалашде декхар оттадаьд бурув деттача предприятей бсахлоашта хьалхашка, бригадаш дукхагlа я ца хулийташ.

Укх шера еррига а 10 миллион метр совгlа хула скважинаш яха бурув тоха деза. Из хуй 1971 шера техачул 700 эзар метр дукхагlа.

Керттерадар ха бригадана шера доагlа бурув тохьйга мтара кердагlйолча техниках кхетамца пайда эцара, материалаш кхоабеш дlайхийтара чотах декхдар. Тха а шуи а декхар да къахьегам рационально вlаштlехьбаьяр, технологически къахьегамен дисциплина цlенхаштта лелаяр. бурув тохйга сода леттарна хьадиа къовсам лоаттабар, бурув тохача балха овсарле йола ха чlоагlа лакхъяр.

Йоккхий задание кхоачашъю бурув деттача бригадаша Малхбузен Сибарегlа мехкдаьттен газаи йоалла яlаьхий моттигаш караерзаеш. Чоалхане а бехктокхаме а декхараш кхоачашде дезаш ба Татаре, Башкире, Куйбышевски Пермски областий, Коми АССР, кхыча районий буровикаш а.

Деза нохкъостий! Шуга кхайкхо ССР Союз хьаь 50 шу дизара маьоаггlара накъадахара, 1972 шера плани кhсlагlча пятилетка задание уакал хьалха кхоачашъяра тlехьара социалистически яхь кхы а шерагlа йоаршаяра тlахьехаш.

Тхоай овгlорахьара оаха, Еррига союзни социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхача буровойн вышкомонтажни бригадий кулгалхоша, тхоай коллективаш шерагlа тlаьи бурув тохарен буровойш хьалъерен шера план хенал хьалха — Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 55 шу дузаш кхоачашъе декхар. Тхо теш, еррига а бурув тохарен вышкомонтажникий бригадаша тхога йовзам [illegible]

Вышкомонтажни бригадий бригадираш А. И. Белоусов, Я. С. Ваганов, А. С. Лунев, Ф. Х. Хайрулин, М. Х. Хашимов, В. Г. Яр...ов.

Бурув тохачен вышкаш ечен дикагlйола опыт вlашагlтохара, Аrаьнлакха lилма разработкаш сихагlа производстване юкъейоалаяра, цар лараа тlа бурув тохарен вышкашта монтаж ярен технологе хьакъехьа хlара районна прогрессивни рекомендацеш кхоачашъяра бола лакхбара тlахьех оаха мехкдаьтта промышленноста инженерашкa техникаш, lилма-тохкамен проектни организацей боххлой.

Тха иштта кхайк промышленноста вlаши гарга латтача дерригача предприятей коллективашка а балха лакха овсарле йолча пайда дукхагlа бергболаш бурув детта установкаш царна эша транспортни средствашта инструмент, осташ, забойни двигателаш, чlоагlа йола обсадни бурув тохаш трубаш, химически реагенташ, баритови утяжителаш хьалхален арахецилган сихдара.

Бурув детта мастераш Социалистически Къахьегама Турпал В. М. Агафонов, Социалистически Къахьегама Турпал С. А. Нагиев, Социалистически Къахьегама Турпал А. Д. Шакшин, Социалистически Къахьегама Турпал Г. И. Шевченко, Социалистически Къахьегама Турпал Г. М. Хазиев, П. А. Абрамов, М. Алиев, Н. И. Антонкин, Э. Н. Безроников, О. П. Дорофеев, Т. К. Кинзябулатов, В. Ф. Шишкин, А. Эвазов, И. М. Кенкир, Ю. А. Лядов, В. Г. Колесников, А. С. Музыра, Е. К. Мурзин, Р. Т. Мулеканов, Я. Р. Рисланг, А. Ф. Паук, В. Н. Поздняков, Н. Г. Феклов, М. Л. Хасматулин, П. Я. Щеблыкин.

ДИКА ХЬУВКЪАМ КХЕБЕРГБА

Шаьла района Ленина цlерагlча колхоза шекара свекла кхеерша совхоза юкъера лаьрхlача хlара гектара тlара 300 центнер чуера. Уж толамаш лахарах ВДНХ шоллагlча степена дипломи елар колхоза, хlаьта кулгалхоштех специалисташтех выставка бронза медалаш елар.

Укх шера кхы а лакхагlа хьувкъам чуба лерхl колхоза свекла кхеераша. Дикача лаьтта хаиначьа дlайийнай свекла, лаьтта удобренешка тьаьйдаьд. Дика хьаьтlаьньинай свекла. Эшача боарамга дlаьзеча...деш шоаш овсар дайд. Хlана ойсара цlена да кхаш. Свекла кхеерий къахьегамхоара безам боккха ба.

Бурчалоерча культура Цlен художественни самодеятельност доакъашхоша кхамка а укхаш сакъердаме концерташ уггаду свекла кхеерашта хьалхашка. Цох чlоагlа самукъадоал балхой, тlакхха болх а дикагlа буду.

Тlеххьара баьхача хана художественни самодеятельноста доакъашхоша бар лераш, царна цхьана продовольственни товарий вахьдаве а ера.

Концерт доладалалехьа свекла кхеерашта хьалхашка къамаьл дир агитбригада кулгалхочо, культура Цlен директора Ибрагимов Шамиля. Цо дийцар советско-американсни переговорий итогех. СССР хьаь 50 шу дизарна сийленца накъадахара шерра социалистически яхь йоаржаяра тlахьийхар цо свекла кхеерашка.

Къахьегамо дика толамаш доахача механизатораш С. Магомадов, М. Дошлаьханова, дарна М. Айдамировай, lасий доладечун Л. Пумановай цlерашлахар.

Деки лакхьлача советски илха дохаргдоацача вокалаш, деттагlалах, безамах, балхах лаьтта илли дьлар вокальни групп. Хахаре группа «Кавказски зори» яха хандар дир. Концерт дезадела свеклан кхеерашта.

А. КУРЕНКОВ.

БОЛХ ЛЕРТТlА ВlАШТlЕХЬБАЬККХА

Мукх чуэца болабаьб хlанз республика дукхача бохамашка. Дика вlаштlехьдаьхад из культура чуэцара балхаш Гудермеса района «Новогрозненский» совхозе.

Ялат хьакха доладалалехьа совхоза къахьегамхой собрани хилар. Цига дийцар укх шера совхоза болхлошта хьалхашка латтача декхарех. Ялат чуэцара лаьрхlа план оттайир, къахьегамхой балхана моральни материальни безам совбаккхара мероприятеш белгалйир, социалистически яхь итогаш хlара дийнахь е лаьрхlар, иштта кхыдола дешаш дийцар.

Масала, планагlа цхьан дийнахь 18 гектара тlара хьакха деззача 24 гектара тlара ялат хьекхача комбайнера ялх сом ахча дала, социалистически яхье хьалхе лакхача кхара - кхара тела вымпел а луш совхоза контора хьалхашка цуи сийна цlе байракх айъе оттадир.

Собране хиначул тlехьагlа, ялат чуэца техника, из лоаттадара, докъадара складаш, хьетташ, наькъаш иштта кийчдаьд хьожаш хилар совхозе лаьрхlа вlашагlъелла комисси. Гучаяьнна кхоачамбоацараш цу саьхьте дlадоайитар.

Цудухьа хlанз мукх чуэцаш болх кхехкача хана техника еха кхыдола кхоачамбоацар нийсденна юхасоцабе безаш хилац болх. Нагахь санна комбайн е кхыйола машина эхача из тоне массе хана кийча латташ а кхай йисте стехникаш, комбайнаш кхай тlара гаьна яха ца езаш доесорана lалашъю бензозаправщика. Цу дерригача гlуллакхашна балха ха зехьа йоаьйтаж.

Нхеллагlа ди да совхоза механизаторши групповой методах хьакхарш ардари къаьста долаш мукх хьокхаш бола. Берригa а 350 гектара тlа ба из. Из чуэцаш ялх комбайн я. Царех йиь мукх хьокхаш я. хlаьта шиь хьекха кхсарашка ука мукх оардий я. Церий 18 гектар йолча хlара дийнахь юкъера лаьрхlача 20—22 гектара тlара мукх хьокх цхьан комбайнеро. Ялат чуэцаш лаьржача социалистически яхье хьалха ба совхоза дикагlа бола комбайнераш Ленсен Якъуб, Темирбаев Мовсар. Хьалхарча шин дийнахь 50 гектара тlара мукх хьекхар царех хlарачо. Уж хьекхача дахарах...ахча ялх сом ахча премии елар комбайнерашта.

— Йоагlал ца хула шинар дийнахь берригa мукх хьакха болргба комбайнераш. Цул тlехьагlа берригаш а хьекха мукх зардаш хургба, — йоах совхоза кхоалагlча отделене управляюще Зезаргханов Илеса.

Х. МАГОМЕТОВ.

СУРТА ТlА: Гудермеса района «Новогрозненский» совхозе мукх хьекхаш латт.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

БУРУВДЕТТАРАШТА ЧlОАГlА КХАЪ ХИЛИЛАБ

Корта бохабеш маларан алкоголизман духьалара къовсам чlоагlбаран де лерарех СССР Министрий Совето балха соцамах беснала кхаъ хилар Карабулакски бурув тохара балхий управленерча бурувдеттарашта, инженерно - технически болхлошта, гlулакхерча наха. Управленерча еррига бурувейшкаарча мастерашта из соцам тlаlоба гаьйташ а дешаш дlайолийтад из [illegible] документ. Иштта цох хьаьда беседаш яьй производственни lалашо еча базе, тампонажни - монтажни цехе, ремонтно - прокатни цехе, кхычахьа.

Хlанз а тlехьа бурувдеттараш тоаш бац уха управлене. Хlаьта ю иштта доладелехьа наст-наста корта бохабу маларш малош бола тlера бувар хlанзалца цхьа бола бурувдеттараш. Цу гlуллакхо дукха хьовсаш хулийтар бахьа чlа. Цул совгlа профсоюза группаша иштта балхой собранешка уж денаш къестадеш, къахьегама дисциплина зенкаршта бе боагlаш бола бола бол дукха ха зезьа йоайора цхьайкин профсоюзни организацешка.

Из соцам байнача хlорво хlанз дика кхеталоьгда берригa советски наха легайтвоарна хилийтара малара тlагlйоакх цхьанкха хатар ца хилийтара вай хьакхарча правительствос иза чlоагlа йоакхо ю.

А. БАКАЛКИН,

Карабулакски бурувтохара балхий управлене завкомaгlа лоно. [illegible]

НАХА ЭША ТОВАРАШ

Бахача наха эша товараш дукхагlа арахецилга боккха лоархlам болаш гlулакх хилар белгалдаьккхар КПСС XXIV-ча съезде. Промышленноста дерригача доакъошка уж дукхагlа хьодара шерра программа оттаьй.

Бахача наха чlоагlа хоаттaша дика дlаэцаши дола товараш дукхагlа арахецилга шоай сийлен декхар а лоархlаш я Нохч-Гlалгlайчен дукхача промышленни предприятей коллективаш.

Къаьстта дика вlаштlехьдаькхад бахача наха эша товараш дукхагlа арахецилга коммунистически къахьегама сийлен цlи лелача Грозненски ремонтно - механически завода коллективо. Укх тlеххьарча шерашка цига хьаду бахача наха цlенощка йоахал тела яьш. Наха эша товараш арахецара укх шера хьалхарча кварталa задани 119 процент кхоачашйир цу предприяте коллективо. Хlаьта уж хьоккамаш кхы тlа а лакхдеьд дlабахача иза бетта.

Цул керттердар да наха дукхагlа эша товараш арахецара шоайта тlалатта бехктокхам заводa кулгалхоша, партийни профсоюзни организацешка кхета а беш из болх кхетамца вlаштlехьбаккхар.

Бахача наха эша товараш арахецара лерттlа йоакхо ю Октябрьски революце орден лелаеча «Красный молот» завода коллективо а. Укх тlеххьарча хана дукхагlа арахеца доладаьд цига наха эша товараш. Хlанз заводе арахец, тайп-тайпара дlоагlаш, шарнирни петлеш, цlагlа лелаю слесарни гонаш, бахача наха цlеношка йоахал тела яьш, чоа йоалгlош, кхыйола продукци. Уж арахецара ихе бетта плана 110 процент кхоачашъяьй цо.

Иштта бахача наха эша товараш дукхагlен дикагlен арахецара болх кхетамца вlаштlехьбаьккхаб Нохч - Гlалгlай химически завода, «Художник» яхача фабрика, «Электроприбор» завода, кхыча предприятей коллективаша.

Цхьабакъда, республикерча цхьайолча предприяте кулгалхоша тесса леладу из лоархlаме гlулакх, йоакхо яц бахача наха эша товараш дукхагlа арахецара. Гудермески «Мединструмент» завода коллектив шера плана гlа [illegible] эзар сома мохьа [illegible] шампураш, алхашта лаьрхlа дола пластмассови кожаш, кхы дола товараш арахеца дезаш яр. Хlаьта цар хlанзехьа арахийна товараш цхьа эзар сома наьха мара дац, шера план 10 процент мара кхоачашъь яц.

Наха эша товараш арахецарга ееала леладу Грозненски швейно-производственни объединене, кога гlирс беча фабрика, Назрановски трикотажни фабрика, кхы дукхача а предприятей коллективаша. Швейно - производственни объединене бизза пайда эцац наха чlоагlа хоаттaш дола товараш арахецача оборудованех. Цу объединене предприятешка пайда ца эцаш латт 240 болхлочун моттига лаьрхlа йола оборудовани.

Наха чlоагlа хоаттaши дика дlаэцаши дола товараш арахецилга, мощностех бизза пайда эцилга эсала вlаштlехьдаькхад Назрановски трикотажни фабрика. Укх тlеххьарча шерашка цхьаккха бетта задани кхоачашъяц фабрика болхлоша. Укх шера цхьоалагlча кварта кхачалехьа караерзаяь мощностеш 22 процент мара яц цига. Дlадахача шера пайда ца эцаш лаьттар ерригача оборудованех 26,4 процент яр. Из гlулакх чlоагlа lеткъар наха эша товараш арахецара.

Кхы дикагlа дац Грозненски кога гlирс беча фабрикора гlулакхаш а. Арахеца кога гlирс во хилар бахьан доллаш 300 эзар пар кога гlирс торгова организацешна дlа ца эцаш бисаб. Из хьабеча заказочи отходех цхьанкха тайпа бахача нада лаьрхlа хьалош товараш дац.

Дlахо йолача хана бахача наха эша товараш арахецара болх иштта тесса лелабе йиш йолаш бац. Цlенхаштта товбе беза из.

Предприятей, организацей кулгалхой декхарийла ба халкъа эша товараш дукхагlа арахецара лерттlа йоакхо е. Хlара предприяте йоакхий торонаш я уж дукхагlа арахецара. Кхетамца пайда эца беза царех. Халкъа эша товараш дикен дукхен арахецача предприятей опыт шерра дlайоаржае еза.

Боккхача лоралоахара гlулакх да наха эша товараш дикагlа хилийтар. Цуига [illegible] дlагlорга уж. Наха эша товараш арахецилга дика вlаштlехьбаьккха гlулакха лаьрхlа [illegible] цхьана комиссеш вlашагlйолла еза.

Бахача наха чlоагlа хоаттaш дола товараш дукхагlа арахецилга шоай сийлен декхар лархlа деза хlара предприяте, бригада, смена коллективаша. Цига [illegible] совдаккхара сихха дlадаха деза цу гlулакха бола бехктокхам тlалаттача специалисташа.

Из болх цlенхаштта товбера, арахеца товараш дукхагlен [illegible] хилийтара цу балха деза тlахьожах лоаттабе декхарийла парте организацеш. Наха эша дола товараш арахецара шоай торонех бизза пайда эцилга дlахьажийтаре даргдоаца гlуллакх да.

ГАМАЖАШ — ПАЙДАНЕ ХЬАЙБАШ

Вай республика хьайбашта юкъе хlанзалца кlезига теркам тlаьбохийташ я гамажаш. Хlаьта хьийбаьндеба деча къаьстта лоархlам болаш я гамажаш, субтропически климат а долаш, тlоадал латта лаьтта долча къаьстта.

Гамажаш шоай тайпа хьайбаш да доаханна юкъе, хlаьта царца кийна цхьаккха хlама доацаш а да.

Гамажаш хьа а хьинай, кара а lовлаьй эггара хьалха Инде. Цига дукха хул уж. Хlанз дукха лаьржай гамажаш Азе, Африка, Европа мехкашка.

Царех пайда эц керттерча даькъе уж дукъа йоаккхарца, царгара шура яккхарца, дулх даккхарца. Гамажий тайпага а уж кхаьбарга а хьежжа, 1800—2200 килограмм шура яу цар, цхьанца йолча моттигашка 3000 килограмм а. Хlаьта цар шура 7—9 процент хьаьна хул. Дийна йолча заьца 450 — 1350, 550—1200 килограмм оз цар. Къонача гамажа дулх дикалга а чамага а диллача бежийна чуд вогlа дац.

Кхара тlера я гамажаш, хlаьта етта исгаш 20—30 шера яха а ях уж. Дерттlа хьал хилча 100 процент еба а еб уж.

Гамажа шурех даьтта, налха, кlолд йоакх, хlаьта Азербайджане царел совгlа еза шура а шар а ду. Гамажа барга шера да, иу дукха ког lочубодача ноакъа дика дlайохалу уж. Шин гамажага кхаь истарга бола ииз ба, лаьтта гlолла биалача ноакъа 2 тоннага кхоачаш мух дlа а хьоргба.

Доахана юхе гамажаш атгагlа я кхабара, цар фуннагlа хьалъоь — гlадамаш, эрз, кхыдараш. Аьхкий дукхагlчa даьъе ушалаш йолча моттигашка яж уж, хlаьта lай кхабара атта а я.

Лазар атта хилац гамажашта. Уж дика духьал етт пироплазмоздашта, Сибарегlен язвана, атта дlадоал царех аьса а. Бруцеллез хилча ост ялац гамаж. Туберкулез кlезига хул цара, хlаьта кийта чу цlаний хулаш дола лазар доаханачул кlезигагlа а хул.

СССР-е гамажаш дукхагlча даькъе закавказерча республикашка, Дагестански АССР-е, Къилбаседа Кавказе кхоаб. Азербайджане гамажаш кхоаба Дашюзски завод йола дукха ха я, цига царца племенной болх бу, колхозий гамажаш кхоаба фермаш я. Дагестане гамажаш кхоабь дукха ха я.

Хьоттамгеи климатагеи диллача Нохч-Гlалгlайче Дагестане санна я. Баьнда вай цхьаккха а районна яц гамажаш кхоабаш. Хlаьта уж боккха лоархlам бола хьайбаш да.

Вай республике бахча мала шоашта гамажаш кхоай Грозненски, Шаьла, Гудермеса, Ачхой-Мартана, Урус-Мартана, Наьсарен, Нажай-Юрта, Ведана районашка. Хlанз укх сахьате ориентировочни даннеех 25—27 эзар гамаж я вай республике.

Бакъда, общественни боахаме яц уж Ведана районагара цlайкхача. Итт шу совгlа ха я дукха ца лелайей а доахана фермашка цига гамажаш лелаю (10—20) гамаж, е ешта аьлча доахана юкъе 3—5 процент. Уж кхабар оттабе хилара тешал ду укх масалаша. Цар юъ доахана гlадамаш дуаш юхе йиса чlегlаш, кхыйола доакъара отходаш. Хlаьта доакъара отходаш боаханашка доакъарах 10—15 процент ю.

Ведана района Орджоникидзен Кировски цlерагlа колхозий фермашка 10—30 гамаж кхоаб доакъара отходаш зехьа йоа а ца ем. Хlаьта гамажи фермашка кхабар пайдане гlулакх хилар практика хьалъекхд. Кхоца вlакхуисача доакъара отходех кхоабача гамажашкхара шура, дулх даккха йиш я хьайбашкара йоккхача продукцена ноакъарло а ца ем.

Тайп-тайпарча хоттама климатически зонашка хьежна гамажаш лелар тайп-тайпара лостам болаш да. Республика шоаьрча хьача районашка дукха — шуреи йолчей лоахан районашка дукха йолеи гамажаш кхабача бехьакхьа хургдар.

Хьайбашкара дукхагlа продуктеш яха аьлча царе хьалхашка оттадаь декхар кхоачашдеча дикка дакъа лоацаргдола гамажаш кхоабилга вай республике тlехьадеса латт. Боахамий кулгалхошеи хьайбаш лелаяра специалистагеи теркам тlабахийта а шерре а доагlа хьайбий дакъа да гамажаш. Цулухьа дог тем гамажаш кхабаре вай республике дукха ха ела лехь шийна йоагlа моттиг дlалоацаргхилярах.

А. [illegible]

БОЛХЛОЙ ЭКОНОМИЧЕСКИ ДЕШАР

КПСС XXIV-ча съездо «Къахьегамхой экономически дешар лакхдарах» болча КПСС ЦК сацам тIеи промышленни предприятий болхлошта экономика хьехнага лакхдара доккхий а бехктокхаме а декхараш оттадаьд.

Тха заводе кадраш кийчъяра беррига болх эргабаьккхар. Болхлошта экономически дешар хьехара дешаш заводе оттадаьд шина лестаме: болхлоша шоай экономически знанеш лакхъю производственно - технически дешара йовкъен коммунистически къахьегама а болхама социалистически доал дара а школашкен.

Керда болхлой Iомабара а дIахо квалификаци лакхъяра а йолаш йолча программаш тIа эргадаьхад экономика дешаш. Экономика, производство вIаштIехьъяккхра а планиройане к дешаш ерригача программаш тIа 5 сахьатагара 30 сахьатага кхачалца хьехаргдеташ оттадаьд. Оператора, слесара, токара, лаборанта - пробоотборщика, кхьчар гIончий болх Iомабергболаш гIулакх вIаштIехьдаьккхад, керда хьалийнача къанача болхлошта производстве экономика лардаш Iомаю. Социалистически системагIа вIаштIехьъяьккха производстве капиталистически способа йолчух теламагIа хилара дешаш, къахьегама оасарле лакхъяра наькъаш, хозрасчетен производства рентабельностен дешаш, къахьегама оасарле лакхъяра тIо деш йола факторааш йовзийт.

1972 шера 379 болхлоче Iомайир къахьегама дикагIйола методаш керда оборудованица болх бе Iомаеча курсашка, квалификаци лакхъеча производственно-технически курсашка дешаш, керда профессеш Iомаеш хилар уж.

Цу тайпара. 110 болхло къахьегама дикагIйола методаш Iомаеча школашка, 68 саг цхьан хIаман латтам болча курсашка, 132 къахьегамхо производственно-технически курсашка дешаш хилар. ШоллагIа профессеш Iомаьй 23 саго, керда профессеш Iомаьй 46 саго. Цар массане а чакхъяьккхар производства экономика йтаза курс.

Еррига курсашка занятеш и технически экономически зика кийчбеннача, опыт йолча инженерно-технически болхлоша.

Масала, механизьтта продукташ турбашка гIолла дIаухийтача тоарпия белала участка начальника А. П. Поповас цу участка болхлошца занятеш еш дIалоьзийтар мехкдаьста продукташ турбашка гIолла дIатухийташ, уж вIашагIьаьш, задвижкаш шоай хангахьа лIа па къоалаш мехкдаьтта продукташ йоаш деш бахьанаш. Парафина цеха начальника заместителаш Л. К. Тарасова хийтар кийча продукци дIалхаийтар минига лорхIаме да, къахьегама оасарлен расчета дIахийт йоадийтар продуктега дIадодар, из сенах вIашагIкхет, арахецача продукце цхьан тоннага дIайоахача реагентий удельни нормаш, къахьегам вIаштIехьбаккхар, кхыдараш хийрар.

1300 саг дешаш а волаш эвала я 48 коммунистически къахьегамен боахама социалистически доал дарей школе. Цари хьалхае лелаю завода инженерно-технически болхлоша

Экономически дешаро чIоагIа тIо ку балха тIа. ХIара цеха болхха болх баьб къахьегама оасарле лакхьеш. Шоаш беча балла дукхагIа уйла е йаьннаб болхлой, тукхадар тоаьо, атта гIа кургйолча дакъа тIеет.

И. ЗАХАРОВА.

IИЛМАН-МЕТОДИЧЕСКИ КОНФЕРЕНЦИ

Укх деношка политпроса ЦIагIа хадакъа университете КПСС XXIV съезда решенешта пропаганда яра беча балха хетаьь Iилман-методически конференци хилар.

«КПСС XXIV съезда халкъа университетий система дIахо дегIайоалдарахь къахьегамхой коммунистически кхетамца хьалкхебеча пуй лоархIами» яха доклад йир ВЛКСС Нохч-ГIалгIай пропагандаи агитацен отдела заведующе П. Н. Хатьанцева. Кагирхой университеташ дIахо дегIайоагIаргхиларах дийцар ВЛКСМ обкома шоллагIча секретара М. О. Вузуртанова, халкъа университетий болх вIашагIехьбоаккхачеи из тоабечен профсоюзий лоархIамах — облсовпрофа инструктора М. М. Кобкалова, къахьегамхошта интернационални кхетам балара халкъа университетий лоархIамах — «Знание» общества Iилман-методически Совета председателя Б. А. Коптева.

Цул тIехьагIа шоай балха опытах лаьца дийцар конференце профессионально - технически образоване Управлене педагогически знанеи университета проректора М. М. Вережанскаяс, «Грознефть» НГДУ парткома секретара, экономически знаней университете методически Совета члена М. П. Вуйна, КПСС Шелковской райкома инструктора, халкъа университета преподавателя Б. А. Томилина, кхычар.

ЛЕНИНСКИ ЗАЧЕТА ИТОГАШ

1971 шера сентябрь бетта юкъе Нохч - ГIалгIай АССР МВД комсомола ленински [illegible] семинаре лаьца а дийша иогидир МВД комсомольцаша Еррига(!) юкъа лаьзи Ленински зачета юкъе дакъа лацара керттера гIулакхаш. Цул тIехьагIа чурча гIулакхий министра ше чIоагIъаьь цу зачете комсомольцо лоацаргдолча дакъа план а яр.

Цу гIулакха аьттув баьлар юкхьаьнга денз коммунисташ керте оттар бахьан долаш. Из дош дийцар партийни собранешка, ерригача подразделенешка «Комсомол общественни порядок лораеча», «Комсомолец Ленински зачет дIалла кийча» яха беседаш хилар.

ЧIоагIгIа безам болаш а толамна а чакхъяьлар МВД милице школера «Хальо хьа мел даьр [illegible] Ленински урокаш.

Ленински зачет йолча хана МВД комсомольцаша Iомайир В. И. Ленина «Сийлахь-йоккха почин», яха произведени, ВЛКСМ III-ча съезде цо даь къамаьл. Из зачет йолча хана кагирхошта юкъера дикагIбараш ВЛКСМ членалла дIаийцар.

Политико - кхетама балха отдела могаш ерригача подразделеней ленински цIеношка хьайир Ленински зачета уголокаш. Цига комсомольцаша дуьц Ленински зачете шоашта карагIдьинараш.

Ленински зачета дика уголокаш я оперативни дивизиона нов. Ленинаев секретарь волча комсомольски организаце, госавтоинспекце ВЛКСМ комитет секретарь [illegible] организаце [illegible] подразделения.

Ленински зачете [illegible] тIехьагIа комсомольцаша [illegible] дIайола СССР [illegible] дизара [illegible] йола яхь.

Ленински зачеташ дика дIаеннача наха сийлен грамоташ елар, йоккха йоаца группа Турпала городе Волгограде яхийтар.

Ленински зачето дикка лакхбир комсомольцийн кагирхойн идейни, культурни боарам.

А. РОГОВОЙ,
Нохч-ГIалгIай АССР МВД инструктор, лейтенант.

ЮРТА БОАХАМЕРЧА ЭКОНОМИЧЕСКИ ШКОЛАЙ КУЛГАЛХОШТА

Укх денош Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен университете юрта боахаме къахьегача юкъерча звеной болхлошта йолча экономически дешара школай кулгалхошта лаьрхIа яь итт ден курсаш чакхъяьлар.

Цига вIашагIтехача 113 пропагандиста хоадамболлаш дIайоазийтар КПСС XXIV съездо чIоагIъаь хIанзарча этапера парте экономически политика, социалистически общество дегIаяра экономически закономерносташ, юртбоахама производства экономикен из вIаштIехьйоаккхилген.

Курсай ладугIарашта лекцеш йийшар университета, Грозненски мехкдаьтта института политически экономе кафедрай преподавателаша, республика юрта боахама министерства бехктокхамеча болхлоша.

ЛадугIараш хьалхашка къамаьл деш хилар КПСС Нохч-ГIалгIай обкома - шоллагIа секретарь М. Ш. Бамматгиреев. Цо дийцар республика къахьегамхоша юрта боахама производства дегIайоалдеча дакъача толамех, пхоалагIча пятилетка перспективех хьалхашка лаьтача декхарех.

«Социалистически экономически интеграци дегIаярах», «СССР дунен халкъашта юкъерча хьалех» яха лекцеш а йийшар ладугIарашта.

Кердача дешара шера юрта боахама къахьегамхошца экономически дешар Iомадеш хургболча школай кулгалхошта дикка новкъостал дир цу курсаша.

ДIахо йоагIача хана цу тайпарча курсашка Iомалургба республика промышленни предприятешка хIанзалца болх беш хиннача а, хIаьта керда вIашагIйохкаргйолча а экономически дешара школай кулгалхой.

С. МАЛСИГОВ.

ШОЛЛАГIА ЭТАП — БЕХКТОКХАМЕ

Дукха ха я бIаьсти юо культураш дIайийна. ХIанз хьагIа а яьнна лаклуш латтача культурашта Iуйал хара шоллагIа этап йолаенна. Лакха хьувкъам кхебара лоаттабеча къоасаме оргара бехктокхамегIа йола ха я из, къаьстта шекара свекла кхеара. Шекара свекла дIайийна лаьтта хаинахьа цамцадоаккхе дикка лаклургба хьувкъам. Гудермеса районе укх шера 1550 гектара тIа дIайийнай шекара свекла. ДIайийначул тIехьагIа цкъа культурашка оасар а даь, шекара свекла мугIараш доахача оагIорахь культиваци яьй. Цу гIулакхо оасара бальцаш а йоалай лаьтта а цамцадаьккхад. Лаьтта цамцадаккхара хIанз шоллагIа культиваци еш ба механизатораш. Ала деза шоллагIа культиваци еш лаьтта цамца ца доаккхаш йисача моттигашка шекара свекла хургйоацийта. Культиваци енна а аьтти удобренеш тоае. ШоллагIа еш йоаь доккхорика я из. ХIаьта хьесхара [illegible] хIара гектаро тIа 600-650 килограмм [illegible] культиваци [illegible].

Лаьтта цамца а доаккхаш шекара свекла оасар дара [illegible] районе эггара хьалхе «Кавказо», «Октябра 40 шу» колхозашка чакхдаьлар. Шекара свекла дика тIаьхьашен оасарах цIенон да «Кавказ» колхоза хьалхарча бригадирча Х. Акбулатовас кулгалдеча звено кха. ХIанзале лаьтта цамца а доаккхаш шоллагIа оасар даь дийна я из звено. Шекара свеклана тIаьхьежам лоаттабара района дреношта юкъе хьажача социалистически яхье хьалха я из звено.

Геттара во хьал долаш я шекара свекла «Дружба» совхозе. Шийхь ханнахьа лаьтта цамца а доаккхаш оасар ца дарах, дукхагIа йола шекара свекла оасара баьцаша къайла а яьккха латт цу боахаме. Из гIадат дIадаккхара хIана тоха м бенна уж. ХIаьта а уж балхаш хаппачьа де дезаш дар.

Лаьтта цамца а доаккхаш шоллагIа оасар хьа даьача, шекара свекла тIахепаш хий кхийла болалургба механизатораш. Цхьайолча участкашка из болх хIанза дIайолабаьб «Кавказ» «Октябра 40 шу» колхозашка.

Воккха тебнам тIабахийтай укх шера районе [illegible] доакъарам хьажкIаш кхеаро. ДIадахача шера йийначул 270 гектар дукха тIа дIайийнай районе из культура укх шера.

ДIайийна [illegible] хьажкIаш [illegible] хаинановании [illegible] тIа чIоагIъаьь я.

ХьажкIаш кхеара [illegible] районе [illegible] лоаттабеш йиса сагах [illegible] я тоннаш а вIашагIъелла. ХIанзе [illegible] болх ба районе. Хьалха, хьажкIаш [illegible] культура дIаеза боахамашка [illegible] кийче яь хьажаш хилар ке [illegible]. ШоллагIа, тIаьхьашена хьажкIашка [illegible]. Ке [illegible] къаьстта [illegible] дIайийнача хьажкIай квадраташ [illegible], оасарах [illegible] хилара.

Оасарах цIенон квадраташ [illegible] йолаш я «Октябра 40 шу» колхозе дIайийна хьажкIаш.

Комиссех соагIа хьажкIаш хеера хIара боахама тIаьхьежам лоаттабеш КПСС горкомера райисполкомерен цхьанна викал [illegible].

Геттара бехктокхаме ха я хьажкIаш кхееча механизатораш хIанзара яр. ХIанз дегI доаьача хьажкIаша ма Iоабеча дадI геттара лорхIаме да кхашка деш дола балхаш, масала: оасар дар, хий дилдар, массе баккхар [illegible] агротехнически дикагIа йолча хана, дика чакхдахар.

Укх деношка хьажкIаш дIайийнача кхашка тIаюьлача оасара баьцашта дуьхьала гербицидашца обработка еш ба районе механизатораш. Цул тIехьагIа хий дилла болалургба уж.

ХьажкIаш дIайийнача ерригача [illegible] тIа хьажкIаш тIа [illegible] тIаьхьиначух тIехьагIа [illegible] баьхаб. ХIаьта дукха [illegible] тIаюлача тIехьагIа [illegible] баьккхаб. Ерригача хьажкIашта, 3116 гектара цхьан [illegible] культиваци яьй, 1420 гектара тIа шоалла яьй культиваци. Еррига культиваторашт оасар [illegible] махках а декъ болх беш яр. Цудухьа оасара [illegible] цIена да хIанз хьажкIаш дIайийна кхаш.

ХьажкIаш [illegible] оасар дарех дикка новкъостал ду районе колхозаштен совхозаштен [illegible]. Шин воскресни чакхдаьннад района дешархоша дакъа лоацаш. Шинна а дийнахь хьажкIашца гIудургаш [illegible] уж.

Ишта, СССР хьаь 50 шу дузача хенна дикача толамашца наькъаьбдара хьийнар, ира хье ца беш къахьегаш ба района кхаш лелаяраш.

В. КОПАЕВ.

РЕЗЕРВАШ ЛЕХАШ ХИЛЧА

Тайп-тайпара да боахамашка дуга дIадувш дола кхаш. Масала, Ленина цIерагIча колхозе 140 гектара тIа дув дуга. ХIаьта Менжинске цIерагIча колхозе дуга дIадувш дола кха 314 гектар да. Мел дIаювш я из культура «Красный пахарь» колхозе?

— ПланагIа 500 гектара тIа хIаде дезаш дар тхо дуга укх шера, — дуьц колхоза цхьоалагIча дуга лелаеча бригада бригадира Мамбетов Эльмана. — ЦIьабахад, укх шера шелало доадаьча гурахь дийнача ялата меттел кхы а 200 гектара тIа дIайийний из культура.

Цигара планош хьувкъам кхебойя. 700 тонн дуга чуда йиш хургья. СССР хьаь 50 шу дизара сийна тIайийца социалистически декхар — 1050 тонн дуга да. Лоаца аьча пятилетка шоллагIча шера дерригача тхоай кхашкара оаха чуеаргда 2800 тонн дуга.

ДIахьача пятилетке тух тIа а дувлаш эрн уллаш хинна 1000 гектар соагIа лаьттана шоай средствашцеи низашцеи дуга дIадера капитальни планировка йир колхоза.

Карадеразадьача цу лаьтта тIа хьалхарча шин-хьаь шера дуга дIадийра. Цу шерашка хиво, дуга тоадир лаьтта. Цу тIа дIае йиш хилар кхьйола культураш а.

Ишта, планировка ь, тоадаь, лаьташ, баьцаш юш шоллагIа культура дIае йиш хургйолаш оаша боаранга дIакхоачадир из лаьтта колхозо. Цудухьа укх тIехьарча вахк-ворхI шера 1000 гектара шерденнад юртбоахама культураш дIаера пайдана дола колхоза кхаш. ХIана дерригга а 4500 гектар да уж.

Цунах кхоалагIча дакъа тIа дуга чуйийцачул тIехьагIа дика хьувкъам душ йола дукхача шерашка тIаювла баьцаш ю. ХIара шера 7—8 зоар тонн дика йоал 40—50 тонн люцерна тин чудаь цу хIара колхоза къахьегамхоша.

Дика пайда ху боахама люцерна тис. ХIара шера юкъера лаьрхIача 150 эзар сом хул колхоза цу тих. Цунах хийцна 200—250 тонн фуражни кIа оца вIаштIехьдоал колхоза.

Пятилетка шоллагIча шера эдами тIехьхоачашьяра хьалхе а кийчо яьр колхоза кхаш лелаераша. Дуга хувргдола кхаш гурахь денз хьаьдаь бахинабар уж. ДIадера Iалашдир «Краснодарский-424», «Донской» яха дикагIча сортагIа дола дуга. ХIаьта хIана из дIадийнача кхай тIа хIара гектара 3 центнер 'ь кхоачийташ суперфосфат яха удобрени йиллай дуга лелаераша. ТIехьагIа аммиачни селитраца подкормка ерзья.

19 мае дуга дIадийна а баьнна чекаш хица юзаьй колхозе. Эггара хьалхагIа из культура дIайийна яьлар И. Волошина кулгалду звено. Цул дукха тIехьайисар Г. Светличнен А. Хромкан звеньяш. Дуга чоашта юкъе тIадьиа оасар «Сурналур-36» яхача гербицидашца доаден дика къахьегарца белгалъьяннай трактористка Кравченко Клава. Болхлошца Алехина Тансиен Лаида Лийнацен дукха тIехьхоачанъю цо балха нормаш.

Шоай къахьегамах лаьца укх колхоза ветерана, дукхача хала денз дуга кхедеш волча И. Тучина аьлар: — Укх шера къаьстта дика чакхдаьхад оаха кхашкара балхаш. хIана аьдча тхоай къахьегамхоцара безам айбеннадаь. Ала дезаш да, оаха деш дола балхаш дика дента. Из да тха къахьегам лертгIа вIаштIехьбаьккхалгеи тха хьоштаи кхоачашделген. Цул сонтIа айеннай къахьегамхой дуга кхедара йола говзал. Шоай балха дика говзанчаш ба дуга кхедераш А. Павлов, Г. Большаков, Е. Абдулмежидов, А. Самсонов, кхыбараш.

Колхоза дуга плантаци...

Ши пайда боал цунах боахама. Цкъарчоа — мах бола дуга, шоллагIа — доакъар.

Гайна яц эрн дала диса дира лаьташ боахама культураш дIаера ешшача тайпара тоа а даь карадеразадергдоь ха. Из проблема хоачашйича районе эггара дикагIа хьал долаш хургья «Красный пахарь» колхоз.

М. ТКАЧЕНКО,
Шелковской района «Строитель коммунизма» газета болхло.

ШИЙ КЛАССА ВОI

Георгий Димитров ваь 90 шу дуза ха тIеяхаш [illegible] цуна дукхаза а вIашагIкхийтта хилар ях дуве КПСС [illegible] къаьнаг царех волча [illegible], КПСС ЦК члена, СССР [illegible] Совет [illegible] корреспондент.

— Дукха ха хьалха, 1921 шера дьхкий хиннача Коминтерна III-ча Конгрессе вейнар сона Георгий Димитров. Со эггара хьалха хиппавар хIаьта Конгрессе делегат, цу хана парте Нижегородской обкома секретарь вар со, Волжски делегацена юкъе а вахар.

Болгарски коммунистически парте вайта эггара хьалха венавар Георгий Димитров Москве. Тхона, советски делегаташта, доагIаш малий, лоара кхыча партешта Конгрессе бахкийтараш малрий, делегацешта юкъе малий вола, болхлойи коммунистически болах йарна дарабоалкараш шийла гIа уйлаш я, цар мехкашкарча къахьегамхой хьал миштад хар. Цу денош Георгий Димитрова ейзал хьенал хоссадалазар са, бакъда из бIаргавайра сона, болгарски коммунистий кулгалхоех из волга хоара, хIаьта шин волаш тешар со цу хана къона хиннача цу политически деятела валара сий долий хьаьн хинь кийчбиь каларех.

...Сентябрь бетта (1923 шера) Димитрова юкъарчал доаццаш дакъа а лоацаш Болгаре хинна восстани мнеро, фашисташа цуннен цун соратникаштен боабе къча приговоро, цу воалаш хинначча эмиграце — денал мелд хьожаш хиннача цу хьалхарча тохкамо бохабаьнна революционни къовсам лоаттабе цун бола лоIам. Цо чIоагIъир Георгий Димитров, Германе фашистски террор дIайолавр дукха кхиеташо лоаш хьаьта вулама — германски рейхстаг йоагаче фашисташа из бехке веш Лейпцига хиннача (1933 ш.) процессага хийцамир из.

Из да тIехьдачаш Димитров бокъонца вола революционер из хи зате, денал дола, кхералургйоаца революционер вар. Шийна гунахь доаццаш беш хинна бехк чIарабаккхарах соагIа, фашизма юхаддахьед валара пайда ийцар цо трибунах. Хьаькъале, теманача аргументаца, хардахар [illegible] бокъо тIехьашар доаладир марксизма - ленинизма идеяш дуьненна къахьегамхошта гIоне лаьрхIа кийчъер хьаьнал вIашагIхоьжашта дукхача къаьстта хьаьна тIехьашар фашистий пропагандистски машин а дуьнна кхьачана юкъойоллар. Доккхал бен еш шийла болх беш хиннар информаци. Ингальска нийслур доаьна дукха къахьегамхой дийцар [illegible] Лейпциге хIаьта из. Димитров хIанза сайна хьаьх тIера шоай тоара разье хинна. ГерманиенвIа сазашкон Iалашде хIаьна хилла тIехьа вакхьарах дукха къахьегам [illegible] хьажар болхт доалар а из.

Мухаьна, Димитров Москве венаь торжественни дог хIанена тIехьаш. ЧIоагIа безам бар Лейпциге цо даьча гIулакхо дуне тоагIалаьйта, фашизм харжтуш [illegible] а уйла а ца ертийта, ма бIела гIулакх дукхраз [illegible] бо гитлерахой тераигахш хайта бокъонца вола турпал бIаьрга.

— Хьо мишта Димитровна накъавахийтаре?

— Вор. Еррига Москва улицашка ера а ьяна, Георгий Димитровна торжественно накъаьбахарахка хилера сога, вай парти правительствоо кулгалхоша цуна хьамаьлаш деча а хилар из. Раьж хиннача накъараьхха дог безамен тIанийцар оаха из. Фашистски Германе хиларча хьалгашка геттера дика коммунист, коммунистски классо моллегIча а атта хIетахерьйолча аргументацица хьийлий дегашка кхачийтана хоаш вола марксизма - ленинизма пропагандист ше хиларх хьажьехарх Георгий Димитровна. Цул уйлаш дукхьал болхлой, къахьегамхой дегашка юашар. Цудухьа шийн баьккхе доаццаш дизар из СССР-е хинна шу даьннача тIехьагIа Коминтерна VII-гIа Конгрессо хилча, Коминтерна Исполкома Генеральни секретардала Георгий Димитров хаьржар.

Цу хана дана — гIуленчагаи декхарга а диллача — дуне коммунистически болхлойн боламе хьа а боккхагIа лоархIам болаш хилар из. Димитров волча ухар дуккхача партешта бахкийта нах, ДагабоьлаIа, интернационализм халкъе кортамукъалена чIоаггIа гIатеIача халача хана лоаттабеча къовсама халонех дуьца ухар. Хьехинна а гIуленчагаи а новкъостал дора Димитрова.

— Дуне шоллагIа тIом хиннача шерашка, рейхстаг йоагайяраша дуне дотадаьча кара Георгий Димитровца вIашагIкхийтта хинначийн хьо? МалагIа шийна дагалоацIараш дитад цо Хьога?

— Дунен шоллагIча тIемо дехадир коммунистически болхлойн партешта юкъе хьалча хинна буззамаш. Буззамаш лертIадахь, Коминтерна хьал партешка дIадоззийта меттел фашизмийн лоаттабеча къовсаме церан новкъостал де, къовсам лоаттабара нар дог урвотгIаде дезир. Доккхий организаторски гIулакхаш доалхаш вар Георгий Димитров. Хоаш маларра, хьаьн цу къаьнача хана а дерригача махкашка денал дола гIулакхаш деш яр коммунистически болхлойн партешта, цар баьна новкъостал дора, гIо дора Георгий Димитрова. Фашизмана дуьхьала болами партизанаш [illegible] [illegible] хьалчар [illegible] яр Георгий Димитрова [illegible] хьал дуьхьадоцар доаьша и дешаш хилла ха да.

Цу хана массане а чIоагIа дукха гIулакхаш дир тха. ХIана дIасийло вергтовашо дукха лергIа тIехьагIа дезарна. Цулдукха каст-кеста вIаштIехьа тIалга хиладар. Коммунистически парте Центральни Комитете волгIаш хулар Георгий Димитров, цига гора цо. Бакъал цига вIашагIкхетар дукхала гIулакх бахка хулар. Цигара а боалаш довкъалургдоа сога беррига шийла организатора ерриге шийн талант Димитрова фашизм йохаяра гIулакха дIалуш хинна хиар.

— Цу шерашка, фашизм йохаяьтар, тIехьагIа къаьстта социализм дегIаялара дукха уйла а яьй из а дальт Георгий Димитрова. Мишта лоархIа цун гIо выступленеш?

— Георгий Димитрова. сона хетачох, дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлойн боламе йIаьхача хана болх беш марксистско - ленински теорени практиканен юкъе доккха дакъа лаьцад. ЦаI волча фронтах цо яь выступленеш, Коминтерна решенаш оттаяр, къаьстта халкъа демократех дола дешаш цо оттадар боккха лоархIам болаш да.

ЦIеча Эскаро гитлеровски Германи йохаьячул тIехьагIа Европа цхьаьболча дукхачу мехкацра кхеххилар халкъа - демократически строй.

Ленина, хоаш маларра, дукхала а белгалдаьхал социализмага бодача новкъа къовсаме практически опыта халкъаша тайп-тайпара формаш методаш лохаргхилар. Из фуд ха, марксистско-ленински дьксане дешха дезар. Укхаза, сона хетачох, Димитрова геттара доккха декъа лаьцар, пролетарска пачхьалкхен керда форма хиларах тарра халкъа демократи гуча а йоаккхаш. Дагадала Москве из вона дагадоагIа сона: цун выводаш Болгарех меттел, кхыча мехках а йоагIар, новкъосташа дийца уж мишта лаьмар диказ дегIлоацаш лерхIар цо. ДагадоагIа сона тхоаш гулденна, хо а волаш Политбюро члений официальни йоаца совешани хилар. Шийн уйлаш дегIайохаве воллавлар Георгий Димитров. Болгаре опыт лардаа лувцаш, хIаьта халкъа демократина шийъе болхлой класса болча лоархIаме бола дика уйлаш йийцар цо.

Димитрова йоалар 1944 шера Болгаре Сентябрьски восстани хинначул тIехьагIа капиталисташ класса хиларах тарра общественна, халкъа боахама, пачхьалкхенна доал дечара баьхаб. Аграрни реформас, кооперативни пачхьалкхен юртбоахама предприятешя яккхеро практически дIадаьхар цIий Iувлаш хинна доккхий ахархой боахамаш, уж юкъаьхьлургйолаш нийсь дIа а къайлар.

Хьалха доал дечча капиталистически класса гIулакх деш хинна интеллигенци эксплуататорашта гIулакх до ца дезаш мукъайоалар, тIа-тIа дукхагIа шийн низи шийна товри Болгаре халкъа демократи хьалхара гIулакха болча халкъа низаца дуьзар цо.

Георгий Димитрова социализм болгарски общество керттера шин класса хилар: антагонизм йоаца болхлой класси къахьегамхой ахархой класси. Пачхьалкхенна, экономически, общественно-политически, экономически, культурни лоаттабеча керттера гIулакх хилар болхлой класса болхлой класса болча лоархIаме хилар [illegible] Димитрова хьовса йир; шийн керданна хьалаца деккхорашна йола болхлой класс йоакъо хилча доннавата а я из, хила йиш а ю из. Халкъа демократи хила йиш хургъ цу а болхлой классо хьалагIа да дезаш да.

ТIехьагIа, 1946 шера мест бетта, Георгий Димитров, хоаш маларра, уж вешолла йогIача къамаьл йир Болгаре Еррига халкъа болхлой профессионально союза II-ча съезде.

— Анестас Иванович, тIехьара хатар ду аз Хьога. Георгий Димитрова оамаллира малагIа белгалонаш лагабоагIа Хьона къаьстта болгарски хейнъа цу сий долча шийн образова фу хьалаца мегаргда хIанзарча кагирхоша?

— Георгий Димитрова дерригга вахар — из фашизманеи капитализманеи дуьхьлара, коммунизма идеяш котъялара тIехьара къовсам ба. Ишта волаш чакхбьлар из шийн мехка хиннача халкъо восстанией цIерд юкъе гIалла, къаьгта дIахьенлар цо уж Лейпциге хиннача процессе, КIаьдлургвоаца къовсамхо, цIера дала сийна вола Георгий Димитров тIема шерашка а мехршача хана а шийн халкъа боккъонца вола патриот, лорзагIваргвоаца интернационалист, болхлой класса денал доаь бIуло, тешаме воI волаш чакхвала. Дешала волча марксиста - ленинца Георгий Димитрова образо деррига дуне тIо хIоарга лер йитай. Георгий Димитров геттара безаме саг вар. Цул шийн къаьстта, цул шийн мера доацаш хинна велакъежар хIанзалца дагалатт сона.

Ше дийна мел ьаьккхача хана тайп-тайпарча къаний доттагIаши цхьана леладу гIулакхаши хилара тIехьа хиннав Димитров. Цо геттара дукха хIана дьал кагирхошта, уж дегIааьхара, цар деррига гIуленгдашна кховчар из.

Такха, Георгий Димитров, из болгарски халкъа сий дола воI ваь 90 шу хоачаш, денала хьанехачаш долаш аьна, социалистически принципашта тешаме хила, бокъонца бола коммунисташ хила кагирхо Iомаме аьнна хьехам бу беша ба са кагирхо нахах нехкарентах.

(АПН).

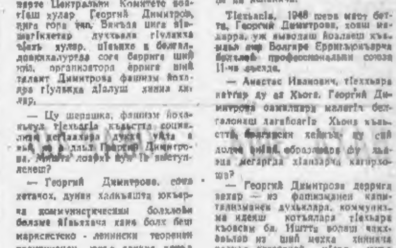

Грозненски ремонтно-механически завода механо-сборочни цехе дукха болхлой ба хIинальеха сентябрех октябрех беттий чотах къахьегаш. Царех ва фрезеровщик Алимбаев Рафаил. Массехк балха говзал хоьш ва из. Цудухьа цунна хоу тайп-тайпарча установкаш тIа болх ба. Цуьна смена дIайоалийча цо шей норма 160—170 процент кхачош ю. Цхьаькха брак йоацаш хул цо кийчъю продукци. Цудухьа ОТК-а болхлой тIехьешам боацаш дIаэц цун продукци.

СУРТА ТIА: фрезеровщик Р. Алимбаев болх беш ва.

И. ГОЛИЕВА сурт.

ЛИТЕРАТУРНИ ОАГІУВ

АЗ-М БИЛЛАЦ БЕХК

[illegible] - Саїд ПЛИЕВ.

[illegible]

Цу гІалгІаче кагбеш чадар
кхьачо мотт.
Ше ва боалар школе
хьехаш турпай бар.
Цунна са мотт хьалха-
санна къа ба мотт.
Цуъ хьал гайта сога-м
«жейний» товіад дар.

Аз кІалолар «жейнал»
оттар дитайчз дар.
Хьехархочо кІалтІедаьче
лист хьовдаш
«Хьалдь, — йоах цо, —
сона кад дуй эрсий бар».
Со цох чІоагГІа къа а
хетам гІийле вол.

«Дела хьажал! Йоах
са дего, хьехархо,
Наьна метто дайна пхьнаш
дийхоергда.
Нагахь лоамеш диндаь
неце лохманзо.
Цу хьа дего хьаркаш
ледеш цІегоргвае.

Кулгаш эгар «жей»
беделаа вагІачуй.
Цу тІа лекха бІоргаш
дизар жовпьарех.
Бордац ьагар наьна меттац
кхеташ цуй,
«Жей» йистилар тІадам
Іо тІа божараш:

«Са дай баьха, ва са Нана —
хоіа мохк.
Хьона ийсбе мохк укх
льтта цхьокха бац.
БІаьшераша лоам чу
льтта баьда дехк
Замай ДІоалад хьо

[illegible] [illegible] [illegible]
Хьажадьех [illegible]
ДІа ца [illegible] бІаргех
дега тІадавар.
[illegible] дега
хьовмех бочагІйо.
Гора сона [illegible]
[illegible]

[illegible] бІарг [illegible]
[illegible] [illegible] уа.
Гайна-гаиза [illegible]
Іоажало?
МассагІ лайнад, массагІ
такха дийлад гІод?
[illegible] букъ гоайбаьб хьа низ
боацча доздал,

Адам дилацІ цІад-лаца
хьайна лой,
Ца валар духь лоамех дІа
ма кхьестадахь.
Хьай бехк боацаш кхело
цар тІор доставой,
Со деле а, цхьа мукъагІ
уж хьастадахь».

Наьна дуго бочa хьаьста
цхьа берг мо,
ХьаІинг эккха хийча
волаш вагІар кх.
Книжка листаш кІалтІехкаш,
гІертар го,
Шиі наьна мотт селлар
хозбаь боккиа низ.

Дуьнаьнухар цунна дехаш
долха низ,
Дунен да ше болаш санна
льтта лоам.
Дехчаш сов йоа шерчий
ворда цІоузаеш,
Дас «аІайіь» ахаш хьайілабьанно
шиі Мехк - лоам.

Хийар дувнаш, хьайдда
доллар тхатолгаш,
Цар чу цхувдар аньзла теха
хоббаа га.
Мальхар латтар гІалаш,
гоалар горингаш,..
МассагІ дайнад уж дац
ца луш цунна гІа?

Деррааш вац из лоам чу
хинна хувнанаш,
Аз ахачох теша ца луш
кхест цун хьоа.
Льттиаг къувсаш
воша - вешех тувсалуш
Цун замалахь гьезет оттар
хийала чоа..

Оа, са мехк!
Аз-м биллац бехк,
Хьайна дайна, Іайха
дайнар ІатхьарІх.
Хьа кхетамца, къело гІалгІай
лоам чур лекх,
Юхь тІа кІоаташ дуал
бочача лазарах,

Іа мел лайнар цхьан исторе
тхона дувц,
Октябро ходадаьд
цу замаш кир.
Тхо довзачо тха сийлахь
никъ дакъал буац.
Льтта боадь чувхош леп
цу наькъа лир.

Мохк мел болчуа бІаьхегІ,
хозагІ ба тха мохк,
СССР-а мел доа хьамаш
барта ваз.
Тха хьошаша уж тамашие
Ілмаш тохк,
Лэр йисаиц хьа ханарча
горингех.

БІаргайча лоам чу
хинна эргало,
«Ер я, аргдар Іа,
со хьийга алсамедех.
Фу кувпаргдар кьело къел
тІа вигар?
ХІана и ва хьо баьде,
маьлхар, миска, къа.

Назир. Октябрь 1971 шу.

Жей —турки меттала книжка.

Якуб ЯРАЛИЕВ

АШУГА ИЛЛИ

ДУВЦАР

Ашуга Мирза дийна ца валлал гІадвахавар. Ишта гІадвода ше кхекъа вьюххача дешарзо. Тамаш я ццар гІадвахача! Тахан цунга вьинад, Москве гІортва хьо, цига дІаьворгдолча литератураи искусстваи кІиратІа дакъа лоцa.

Шешахь воагІар ашуг. Велакъежаро сибрдайоахар цун юхь. Моди кІайонна аксакал. Москва гІортва! Из-м цунна дукха ха хьалха день дагадаьллар ма дий. Готтача урамах хьавоагІаш Москве дешаш вола студент Ризван кхийтар цох.

— А-а, хьо ва из москвич! — цІогІа техар цо.

— Марша а воагІала. Фу леладу Іа, ва воI, хье юрта цІавеча а бІарга мича хайт Іа-м?

— Болх дукха ба, Мирза-хьалу. ЦІагІарчарна а гІо де ма дезий.

— ВоI Ризван, со а вода Москве. Дукха хана дена сона дагадаьлла гІулакх да Ленинах бІарг тоххалга.

— Ма дика да из! — гІадвахар Ризван. — Аз эррига сакъердамо моттигаш бІаргайойтаргьа хьона. Мавзолей а гІерга вай.

— Хьо-м каст-каст ухе хургва Ленинах бІарг тоха? — студентах хьагаш хаьттар ашуга.

— Эггара хьалха дешаваьча шера, цкъа хиннав-кх, — жоп делар воахо.

— Цкъа хинна? — цІимлерйийрзар ашуга юхьмараш.

— Кхы кхийна-м дац, — ше бехке хиларгІа аьлар Ризвана.

— Цкъа мара ца водаш? — шиі лергашта хьакхевачох ца тешаш, юха а хьттар воккхача сага. ВІашкловзадelар ашуга бІаргаІапкъамаш. Ризванга ца кхеталу массехк дош аьлар цо шe-шийца, тІаккха букара а вийрзa дІавахар кхы йист ца хулаш.

— ШоллагІча дийнахь цхьан урамe гІолла хьавоагІаш вола Ризван, шиі цІи йоаккхаш а хеза юхаоцар. Корта хьалъайбича балкона тІа латта Мирза - хьалу вайра цунна.

— ВоI, хьачувел. Кхамаьл дар са хьоа.

...Шa cиг вагІар юкъе истол а латташ. Царех цаI кІайеина модж йолаш вер. Найлхо шувнаш ухар пун юхь тІа гІолла. Хьажакъьерe шувнаш кІоарга дар. Хобораш латтар баген йистошка а. Кхетаде хала дацар цу сага дукха уйлаш яь, цунна дукха бІаргадайна хилар. ХІаьта вож шиі къонаьлчен могашалчeн лeнаш вар.

— Со-м валлац шоана, къонахарие, Ленин кІезига веза ала, — бІаргаьноагІараш вІашкатеІалош кІирвенна зІамигача сага бІара а хьежаш, къамал лоладир воккхача саго. — Цхьабакъда, аз дувцар вийса ххетаделахь. Цхьа шу хинна Іац хьо Москве вахаш а дешаш а воля. Фу воІ ва хьо, цу юкъа цхьа мара хьай да волча хьо ца вахача? Ишта хилац воI! Со Москве дІакхьачача, хІара денна укхарва из бІаргаго. Кхетий хьо, хІара денна? — Докхха са дахькхар ашуга.

— Кагирхой-я!, кагирхой! Цхьаь-цхьан дес цо даьр дацлац шиі воІа. Цхьаь-цхьан воІо цо даьр миссел гІулакх дьацe доьна. Цo массанена а гІулакх даьд вайна хьалхара а воІа хьалхара а. Массанена хьалхара а эттав из. Іа сона, са кІаьнк, бехк ма билла, ладувгІа аз хьайна фу дувц. Дега товм хулаш дац хьалха дІадахар, из хьонхадар. ГІойле-я цу хена оаха лайна халон-балeн дага ца лохар иц. Цу ханара гІайгІeн балeн из дага а лоацаргоатир, хІанз се гІозаьмна вешре. ХІаьта, гІозал енар Ленин вар.

— Мирза-хьалу, хьона бІаргавайнавий из! — урийккхар студент.

— Вайнав. Цун сурт-сибат вай гІулакхашка, вай дегашка дах.

Йоккхача саго хьовзар истола хьакка. Цу чура хьал а йийца студентага дІагойтар цо ІажагІдеинача кхьлата лист:

— Гой ер. Хьажал са воІ. Хьажал, укх газета листа тІа. Дукха цераш дІадахах цу дана дена, ер лезгинаш ухачахь — Баку, мехкаьтта промыслашка. Со вакъвеннхаш дахна метта висача са даь-вошас аьлар: «ГІо хьанна хов, хьона цига хьай ирас кораоагІий а. ЦакорадоагІе — цІавола. Цa! лергда вай, довргдац». Цига вакхачул тІахьагІа вызаьлца сискал ца сайна тІайийхача тІоллех какаввла са низ кхачар моттий хьона? Кхачанзар. Къели-моцали ер цига а. Цхьабакъда, «большевикаш хьа цІи йоаккхаш хинначa цхьаьа диначa накагера цхьа керда хІамa-м хозор сона цига.. Гаьзта [illegible] бІаргашта хьалтаря а оаь. кІирвенна Ленина портретага хьожар къьйна ашуг. Ишттa цунна бІара а хьежаш, ильанна дІоко дувцар, хІата воккo ладувгІар. Хьагаш хьажар Ризван цига воккхача сага, тІаккха портрета, цхьа портрета, тІаккха воккхача сага бІара. «Ерош ба уж бахьдола истори кхьхкхоллараш — революцие салтий. Ишта хьег, ва ІалаьметтO хала вона дийцарь цу денаьрна дехой тешаь», йоахар Ризвана уйлаш.

..Хала дар тхоаь. Геттар хала дар. Дешначaнта цхьаннеюо хьоь кхачар топ, тхона кхаьчее-лист са бе кхачача денз, из хьалхара соца бІаргавайча денз. Кхьхит ІажагІденнад. Сурта а бос байнаб. Бос байнараш-м басарш мара дац: Бакъда, Ленина суртсибат цІаккха дІадоврг доаш шиі беррига бесаца кхьтета латт дагахьа...

— Дукха ха я ца.—вІеxo дувц ашуга. — Цу хана, хІанз хьо санна къона вар со а. ГІайгІeн-бален бар нахага льтта кІезига хилараx. БІаьхийчар дар льттташ. Дьь-воша волча вахаш цхьа ха я яьхха, со а вахар моцало гІозрал долдаь на цаI мара кхачацар. ХІаьта а каранхараш тхо дацар. Дешиаташ бар. ХІаьа аьнча, тхоьа Ленин вар. Геттар хала хьал тхона гІяттача хана Бакура газета лайтар тхона. Ер портрет тІахьина газета сона кхаьчар. Эггара вІоагІагІа дола терз сай бе хилерах тийшар со. Ишттал чІогІа гераз бе хилча эша йиш яцо кьорсаме. Дег тІорча кисе лелаьдора аз газета. Геттара сайна хала ха гІаэттача, кисара хьал а даьккхе цуна къамаьл дора аз. Ленина хьехар дора сона, эггара хьакъал долаьшагІа волча аксакала сога йоахар: «Халкъа гІулакх бахьанца къувс Іа, къонахчалах ма вохалахь, кхера ма лелахь...».

Цхьа дош тувла ца долийташ ладувгІар Ризвана.

— Кердача михо лелхайр нор хаш, цІенъеннa бийдхар вай доемаш тІарa сигале. Цу хана, сай эггара хьалхара илли вІашагІдедир аз. Цу иллейа, са воІ, вай ломашка, довкъашка мел укхача юрташка гІолла чаинаьлар со. Са иллега, са дег чура хоагІача дешашка йист ца хулаш ладувгІар нахи.

— Алал из илли, Мирза-хьалу, — дийхар студента.

Истола юкера хьал а гІетто, [illegible] нах хьелъулла пондар [illegible] ашуга. Сомадьелар мерваш, гІеттар ашуга оаз. Ше къаьна вале а, цхьа къонаи ца болаш эр цун оаз! ЦІа дехар илли оаз, корах ер кийккар из оаз сона ца луш, лейхо къайладанца латта шоай бодьаш лоамаша сиглонех гІертача из дІакхьачача санна котдлора. Эггара хозагІа, эггара дІайхагІа, бочагІа дола лемаш [illegible] ашуги цІаккха бовргйоаа цала хьалкхетайтачун сийна [illegible] из ховетаве. Айлуш чІоагІйара ашуга оаз, дешаша цхьайера [illegible] бочача [illegible] бола кхьайга, цІена аІакарош.

Ризван сетийна вагІар [illegible] ладувгІаш. Цунна гора, цу [illegible] сийрдача дзорца гулбеннача бІаьсте болчо кхьалo дегаш ура [illegible] ладу.. дзорeва [illegible] ара миштa хоз, уж гІайта [illegible] дола фийла ладувгІаш бола [illegible] сина тІа гІолла...

(Тхьовш дола [illegible] мара).

ЦХЬАККХА ВИЦВЕННАВАЦ, ЦХЬАККХА ДИЦДЕННАДАЦ

Дукха болх бе Грознера № 2 йолча юкъерча школа къонача лер йовхараша. Уж вІашагІбеттлу шоай школе дешаболийоаш. Дукха ха йоацаш, дешаш шу чеккдалале, вІашагІхьетар хилар цоа тІехьегаш. Сийлахь - боккхача Даьй-мохка тІема турпалоаш.

Республикe исторически моттигаш йовзара экскурсеш, походаш ю. Дукха материалаш гулъьй дешахоша «Боевой славы» яхача шоай клубе. Граждански тІом тІа цІи хьача турпалий Н. Гикало, А. Шерипова суртaш, царех йола материалаш гулъьй. Къаьстта теркам тІабехийтаб бераша шоай школe 1914 — 1917 шераьшка деша вагІача Шерипов Асланбеках йола материалаш гулъере. Доккхача стекло тІа доакк дук бера ханара, дезалцара, дуккха кхьдола суртaш. Къонача лер йовхараша [illegible] доаттаб [illegible] вахаца. цох цола [illegible] вала.

Боча я чакхоача [illegible] Асланбека дийна класс, из вагІа парта. ХІана цу класса [illegible] кабинет а. Юкъара мугІаргІа латтача тІахкьарча парта тІа вагІаш хургволa революцион сурт. Цу парте тІа тІех дика дешаш мела юхаш.

Дукха ха йоацаш школе хьалхапикаа мейха хоайта. Юха хова тоэнь хий сyмца бесейн йолаш фонтанаш а. Цу бера тІо латт А. Софоновa ть седсь тІа А. Шериповa сурт тІадола вилам. Из доккха совгІат да.

СУРТА ТІА: № 2 йолча Грознерча юкъерча школа хьалхашкхоча мейха тІара вхи се [illegible] лекавтавник лилон.

И. ПЛИЕВА сурт.

БЕЗАМА БАЛА

XIX-гІа бІаьшере оханел тІехъаьначa хана Владикавказе, Баку, Тифлисе «Кавказ», «Закавказский вестник», «Тифлисские ведомости» яхача газеташ тІа эрсий меттала араяьха йоаяш боккха лоархІам болаш хиннад нохч - гІалгІай халкъа меттел Кавказа дерригача халкъий а культура исторе чухь. Цар тІа араяьхаш хиннай цу халкъий багахбувцама, этнографе, мифологе, литература материалаш, эрсий читателта цар дІайовзийтай лоамарой культурен истори. Кавказа халкъий хьаьхулаш латтача интеллигенцех болча нахьа эггара хьалхара статьяш, очеркаш, художественни произведенеш цар тІа араяьхай. Масала, хІара денна эрсийн ермалойн меттаца арадувлаш хиначa «Кавказ» яхача газета тІа кІабллабаьб шиі литературни болх бaнос Иван Давыдович Цискарова. Из шиі хана баьцача дукха юкъе образовани саг хиннав.

И. Д. Цискарова лоаца биографи оттаьй Е. Г. Вайденбаума. Из а Тбилисерча рукописий институте. Из ваьв 1821 шера Тушете Цовски община Алвани яхача юрта. 14 класс яккхара бокъо а луш йо чакхъаьккхай Тифлиски классически гимназе курс, паччахьалкхен бахамe Тифлиски палате чиновник хиннав. 1859 шера коллежски асессора чин а долаш отставке вахав из. 1907 шера Земо-Алвани яхача юрта кхелхав.

Дукха йоаош даь Цискарова. Бакъда цун творчествоца къаьстта теркам тІабахийта йоагІаш я цо литературни тоаьь вайнахьа «Безама гайдолгаш» яха предани. Из араьяьхай «Зурия» яхача альманаха тІа.

Вайнахьа нохчий зІамигача сага Омар-Іаьлийн йийиі Газелойн боккхача, тешамеча, шер тодаболийташ болча безамах ядаьда «Безама гайдолгаш». Газело вІаьхийча старшинай йоІ я. ЗІамига йолаш да а вейна, нанас хьалкхеьй из. «Вай мехка а хиннац из санна хоза йоІ» яхача оалыш хоза догІ - сибат долаш я Газело.

16 шу даьча цхьа тамаше уйлаш чуйоссa йолаоний йоІа. Шийна вІалла дага а доацаш цунна везаву цкъа шоайцига вена хинна цаматински зІамига саг Омар-Іаьла. «Цун кІайча, курача юхь тІа гуш ба тур кхийтта муъ. цІи санна доаг цун ІаьргІа бІаргаш... Сенах кхерам ба цунца вагІча техачоа! Дого тІехкар хьоча цун маргІала, кадай догІ хоза тоа ІаьргІача дьн тІа, дотоцен дошоцен леп цун гераш...».

Йоах йиІий дего. Сатем бовш езаеннай зІамигача сага а Газело. «Лоамарочун са санна чІоагІа, цун цІий мо болгаш, цун дош мо мара хувцалургбоацаш» ба ца безам. Дийнахь а бус а сатуве цо из бІаргайоврга. Газелой лоалахо йолча шиі гаргарча сагага йоІаца воахалол дІадуьца вал цо.

Нагахь санна йоІ раьза ца хуле ше из ховргдоацандаь гаьнна лоамашка дІавода Омар-Іаьла. Бакъда дукха Іеlап цига. Эррига цун тийла, бІаргий са Газело яхача юрта тІадийрзад. ХІара сахьата, хІара минута хьеж из дижача кхьага — Газело раьза хиларга. «Даби - мохка гаьнаваьнна ирах лехача хана, нийса топ кхувсаш, меттакьа тур леташ, масса дьа лоязабеш дог гІоадийкиача хана, гоавараш ешабаь нийсархоша хетавеш, ишта сий даларца дерригача дунен да са хеташ со хинначa хана кхетам болаш лиигавий тош се... Е хІана, со жаравнгача, сона йола паччахьа а хинна кІазттача нохчий ховача къонача йоІаца да са ираз ханиа сона хетача хана туславенна хьогІ со! А, со хІанз туславенна вацІ» — ишта уйлаш ю зІамигача саго.

Къахьега уйла йола, из бехачоа гІо де, кІалвисачоа вархегІвала ийча волаш саг ва Омар-Іаьла. Цкъа лоаман акхача гаьзарий Іуз босагІа чудоагІача хана цхьа низ йола бодж дегІа къархьалкхеьй из... чачох лоташ хинкай, тІа-тІа чІоагІагІа кур я бетташ. Из бІаргагу зІамигача сага. ХІайиса бодж хІаахаргахаккха, топ техе чуйойт цо котьаьника бодж.

Цхьо хІама дегаш цІагІа ерІача Газелойна бІаргагу из долла хІама, бІаргах хий доал цуна. «Из Омар-Іаьла валаре» — аьнна дагадох йоІа. Цу хана нанас хоам бу цунга из эха Омар-Іаьлас ирах бахкийтаб аьнна, алхайта шу льнна йоІ хІира далалехь маьре лха езаш хиларах доаь имам Шамила увз Нохчийче хьакхайкадьлга дІа а хийт. Нагахьа санна цу хІиргІа йийиі маьре яха ца кхуй, саг йоалае безам болча эггара хьалха нийсеннарчунга из дІалургхилар болгал а доахк. Газелос шийга фу ал хьежаш Омар - Іаьла хилараx а хоам бу найас шиі йоІага. Омар-Іаьла шийта хьежаш ва аьлча, чІоагІа гІалйода Газело. Цу хана гучавоал цар цІенгахьа хьатІавоагІа шу гоара баьрий. Царех цаІ Омар-Іаьла ва аьнна хет Газелой нинна. Бос а бахе, Газелос оал: «Царца вац Омар-Іаьла. Уж нах цІаккха а вайцига хинабац... Ма йорча я цар юхьмараш!».

Из бахьаш оттарах шоашта йоІ йита боагІа имам Шамила нах баьхна коа кхоач. Шалеладу шоаш дена гІулах. Газело Омар-Іаьлийна йийха эгІаш я. кхоана маьре а йода. яхаш кад йийиі нана. шиі йоІ йитар дехаш елх из. Бакъда нанас дехар теркалдац бІеха уйлаш дагалаьца баькхараша. Еда шийна дуккавезача зІамигача сага жа доашадеча лоам ахар мара кхы де хІама доацача йоал Газело.

Омар-Іаьлий жа Іул долча кхоач из йоккха цІи а йийза цун Іуно Сурхайс аккхача устагІаш дулхах пхьор кийчдеча хана. ГІадйоада йоІ шиі нинъ хиларах. Кхетта шиі дуккавезар бІаргагурхьаро дог хьеет цун, елакъеш цун юхь. Бакъда жа Іу кІирвенна шийна бІарахьежаш шекйоал из. Холуш да Сурхай йоІаца безам болаш хилар. Вегl чохалу Газелой, елха йолалу. Дала варц довцаш йисача, елхача йоІа тІаьхоад Сурхай. «Омар-Іаьла кІеза саг ва, шийна йийха эгІаш кхыйола йоІ йоллаше а хьо Іехаю цо, — йоах йоІага Іуно, — Омар-Іаьлийна а дунен тІарча цхьанна а кхача сага а езалургьяц хьо сона санна».

— Со дийна а йолаш, ер дегІах кулг тохаргдац Іа, — оал хахьда йоІо.

Цу дешаша кораагІеваних Сурхай. Ше даьчох цхьа довне воалаш, тІаккха юха а йоІапара безам лоталуш хьона из. Ше даьчол довне валара оамал а хьовзайий, тийшабола ба дагалех цунна: «НаьнагІа хиннa кІаьл ма еннайий хьо, санна хьайна, — оал цо йоІага. Укхаз мест-масте воагІа бонай гІаьрхо Шете, цунна гургйоахаш хьо дІахьулавргьа да,» — аьле, ше хий изудьача хьаьста ше цо Газело.

«Омар-Іаьлийнар хьа, безам хьо юош хургба,» — оал цо йоІага цига.

Сайре тІехьадача хана, кІаьдвенна, меиbенна, зІийна дохкадаш, дохадаь баракьаш долаш, вай хьаккоач чарахьe воха хинна Омар-Іаьла. Цо Сурхайна дувц лоам ше цІокъа тІаккачар, цунах ше летар. Хьогвеннача Омар-Іаьлас оал Сурхайта мала хьастара шийда хий да. Раьза воацаш кІудал хьа а хийе хий да вода из. «Кхеравенна», кІудал а йоацаш юханоагІа Сурхай. «Хьаста майтІа да, сагара кІудал дІааькхар цо, къамаргаш Іайда, ше игпот а яхалар со», — оал Іуно.

ЭгІазвахе, кагеже топ хьа а хийце хьаста вода Омар-Іаьла. Цунна гу хьаста тІа Іаьржа бод. «Малав хьо? Са хьаста юхе хІана вагІа хьо? Нагахь санна хьо аьхха дале дІагІа, саг вале йист хила,» — оал Омар-Іаьлас. Юха йист хила вах хеташ Іа йоІ. ТІаккха зІамигача саго лак оз, топ йоал—йийиі лерара мухь йоал. Наьхх тІа меттаьа кхийттай цунна... Кхетаду Омар-Іаьла хилар. Сиха тІаьхоач из алайоалача йоІа.

«Омар-Іаьла! Со сайна лайна леш я, хьо цкъа бІарга а вайна. Са дьецарг безам боаргІац со ен начуя тІехьагІа яь, — оал Газело.

ТІаьттача цу доакъазале ветаву зІамига саг. ЦІи йоатача дІахьу цо шелдала кхена дола йийиі дегІ. Цу хана Омар-Іаьлийна хьожаьлча топа лаз оа Сурхайе — ше дагалаьцар чакхдоакха лерхІ цо. Бакъда топ харц хул.

Цига кхетаду Омар-Іаьлас дерригa а. Сурхайна тІакхот из, вежайу. Из вийначул тІехьагІа шиі жецара эттара дикагІйола шийта устагІа бу цо Газелойна тІера даьнаь хьалхарча сагІайна даьрІа.

Шалта чуна Газелой нахьх тІа а оттабий, пун букъ шиі хьаьш тІа а хьожабий, шалта шиі дега чакхйоаккх цо букъ тІа гІолла букъ араболлаш. Вайна ухаш карайьлча тайнара хи йисте дІабоал Газелой Омар-Іаьлен.

Шийна тІаьтта бале цхьа да из метаи массача Орга чу кхоссалу Газелой нана. ХІаьта Сурхай дакъа саго дІадоллал, вахкардарвалуь из.

Массехк шу даьннача цІеххьагІа Газелой Омар-Іаьлийн кашн тІа корсий цхи гайдалг тІадоал. Газелои Омар-Іаьлен санна хоза кхерча гаьнах вІашa хьарч уж шин гайдалг, гаьнаш тувгІадах.

Нохчаша дола зерат лоархІ цу кхашах, кІаьта маьре яхача йоІош саг йоалаьча зІамигача саго цу гайдолгашна а хьежаш, вІашах дезаш тошален дахаргдалар доІа ду.

Цу произведенех вайна хоз Цискарова вайнахьа мехк, культура, вахар, оамалаш, гІулакхаш дика довзаш хиннийга. Цудухьа хьалхенай цунна къонахчал долча нохчий зІамигача сага Омар-Іаьлий, хозача а тешамерча а йийиі Газелой, тийшабола безалача, бІеха, къиза дег долча Сурхай, дег лазача наьна — Газелой наьна, кхыйола образаш.

Іе МАЛЬСАГОВ.
Юнан ЧАХКИЕВ.

ПОЭЗЕ ЛАКХАЛЕНГА

Валара керттерча эргалонех поэта оалаш дола дош массаза а адамий дегаш дахи дус. Низ болча дешо гІеттабу, совбоаккх сага Даьхенцара, вахаршара, адамашцара безам, цо къаьвегаме сага низ тел кердача лакхаленашка кхача, ираз совдаккхара лоиттабеча къовсамо керда толамаш даха. Поэтий дешаш, цар иллош массаза хинад сага вахе, къулсе новкъостал деш, цунна низа техаш. Цу гІулакхa къаьстта белгала я социалистически реализма лерда тІа хьаккелла йола поэтически произведенеш.

Иштта хул массаза Хамхоев Ахьмада поэтически йоазонаш. Советски сага уйлаш йоазош хилар бахьан долаш, цун хьаштех кхеташ хилар бахьан долаш поэта карагІдоал шиі поэтически творчествоца керттердар белгалдаккха, вахара кІоаргад а цун чоалхоно хилар а хьахьокхa. ЦІаккха найслоа Хамхоев Ахьмада творчествоца лоадам боацача, вахарца бувзам боацача хІамах даь йоазонаш.

ХІара стихотворенеца, хІара книжкаца лакхлуш хьайоагІа Хамхоев Ахьмада профессионально говзал. Из бакъду укх тІехьарча дошошка Нохч-ГІалгІай книжни издательство кепатеха арахийцача цун «Стихаш» яхача поэтически сборнико (редактор А. Зязиков).

Сенах лаьца вазу поэта, малагІа керда тема а цо гІоттаеш яр? Эггара хьалха ала деза Хамхоева творчески лаборатори шиі тайнара хилар, цун поэтически мугІараш кхача поэтий творчестваа эргаш хилар. Кердадар, сага эстетически доІам лургбар поэто массаза а шиі творчествана юкъекхувлалга да из. Доаладергда вай укх тайлара масал. Хамхоев Ахьмада хІара поэтически книжка тІо корае йиш а Ленинах, партех, Даьхенах йола стихаш. Бакъда уж стихаш цІаккха а цаІ шоллагІчoа тара хилац. Партех, Ленинах, Даьхенах йолча хІара стихотворенеца цунна кердоагІа херда, хьалха даьначул низ болашагІа а эргаш а дола дош.

Тайп-тайпарча тематикaх а дувцаш долча сборника юкъе яха стихотворенеш. Бакъда, Даьхенах, партех уж хиларах, Іаламах а безамах лаьца хаьнь уж хиларах, Хамхоев Ахьмада поэзеца керттера моттиг дІалоацаш ваи советски саг да. Цун гІулакхашта, цун вахара, уйлашта летаь я керттерча даькъe, поэта творчествo.

Вахкап доаштама, шишха
воацаш,
Оалаш доа дош меттахь
долаш,
Вай цун сий де мегаргда.
Наха вовзаш, нала везаш,
ЗІамагІашта хьекам техаш, —

Цун никъ цІена, сийрда ба
йоаь Хамхоев Ахьмада «Вокхача сага Іуйре» яхача шиі стихотворенеца. Цу дешашца поэта бакъду вай мехка кагирхошта массанахьа никъ биіла хилар, бокхийчар массаза вай сий деш хилар вай вахара закон а хияна дІадоттадала.

Ховш ма хиллара поэтически творчеста вай вахара сурт дилла ца Іеш, цунца хІара денна хІара сахьата хулаш дола хувцамаш а хьахьокх. Вахар хувцадеьлара тарра хувцалу саг а, кІоартлу цун Іадейии кхетам, шерлу цун духовни хьашташ. Цудухьа дешаш бераша поэтически творчествагара дІадехаш дар хІара денна сoвдоал, царна эш хІанз хувцалуш дола вахар къахьекха ца Іеш, хьинар совдоаккхаш, а лагахь цІенагІа йола уйлаш гІеттеш а йола позин. Цу тайпара я ала йиш йолаш я Хамхоев Ахьмада творчестве. Хамхоев Ахьмада шиі стихотворенешца бакъду партеи халкъаи юкъера бувзам мозиказ санна чІоагІа хилар, советски адамий шоай Сийлахь боккхача Даьхенцара безам боаран боацаш боккха хилар. Цудухьа кхетадеш да Хамхоева сборника тІерча «Ши нана» яхача стихотворенеца Даьхе, ваьча наьнаца нийсъеш хилар. Нагахь воаш укх дунен гІа хьекхоллара позноштa хьалхашка вай дехаьрийла дала, воаш кхедара, воашта низ балара, иразoрa тахане бахьан вай декхарийла да шоай Социалистически Даьхенайхьалхашка. Иштта, кхьяра формаца говза а чулоацамца кІоарга а хилара тарра белгалъяха лон кььнах, цун доккхачь дегаз, цІенача уйлаех кхьчьча стихой циклашцара «Наьна кулгаш», «Ма сийрда ба, ма боча бa...» яхараш санна йола стихотворенеш а.

Хамхоев Ахьмада творчествоца граждански темах йолча произведенешца цхьана доархІаме моттиг дІалоаш лирически стихаша а. Ала деза безамах поэтически произведенеш изъеш волча поэта хьалхашка тахан йоккха бехктокхамел латташ хилар. Поэта кхетадe деза безами лирикaх йолча стихашца эггара хьалха белгалдаккха дезаш дар дегой цІенал, тешаме хилар. ЦІаккха доакхргдоаца деттагІал долга. Из кхета а деш наьна я Хамхоевий безама лирика стихотворенеш. Из бакъду дувцаш долча сборника тІерча «Сах тоашалахь», «Аз хьо лох», «Пиіий дош», «Сийна ховре», «Курал ма е» яхача а, иштта кхьча а стихотворенеша.

Дукха хана дена республике а, цул гаьнна арахьа а довзаш да Хамхоев Ахьмада иллеш, стихаш. Дешариш дог ца тохадолийташ батац цар, цар гІеттаю адамий дегашкара сийрдагІа йола уйлаш. Цу гІулакхa поэзе лакхаленга баьккха кхы цхьаькъ а гІа лархІа мегаргда вай дувцача «Стихаш» яхача Хамхоев Ахьмада стихий кердача сборниках. Цхьаккха шеко яц цу сборниках поэзи езаш бараштa доккха совгІат хургхилараx.

Хамхоева кердача сборниках дола мугІараш чакхдоаллаш белгалдаккханaa даргдац кхоачамбоацараш а. Дийккача дийнахь тІаьккачa кховленашта тара хет сборника тІара «Цхьоал», «Іоажала» яха стихотворенеш. Вай ала йиш яц хІара поэто Іоажалах, цхьоалах яде бокъо яц аьлла, кхы мел дола хІама а санна, вахарца уж нийслуш долга воаштa ховш хилча, хІаьта а. Бакъда, сборника тІарча селла сийрдача стихашта юкъе кишта цІенхара стихаш янийта езарий-те аьнка хеталу.

Ахьмад ВЕДЗИЖЕВ.

САКЪЕРДАМЕЧА ХІАМАЙ ДУНЕН ТІА

Биллиарда ницара хьаьнцаш хорш дукха хургбац сел чІоагІа сакъердам болаш нарех ловзарех. Гомерех дар санна ловрдІар биллиардах аз къалхатІа цоашкара дІайолвенна яхаш массехк городо къувсаш латт из дош. 1674 шера араяьннача «Образцовый игрок» яхача книжка тІа йоах, цу хана англиски массехк городерча гостиницашка биллиардаш хиннай. Франце биллиард хийцай Людовик XIV волаш, цецашалац уйкхвена болладь цунна лоро моттиграх.

1830 шера парижски шоай клуба шин члено Іоараш тІа а бегІаш биллиардаш ловза лаьраІа хиннад. Эггара долагІа хиннад ядрия биллиардно чудоадача лаьІаш тІа гІолла говраш чуха Іомаелга. Цхьабакъда, из де карагІдьнинад цІарна. Яхийтa минут йилла дийнч бе а еха лоезд йолабекхаь гарра бахраш. Цхьабакъда. лоезар чакхьвьнинад ит минут вдане дейсарех цаІ тетйоллаш.

«Вокруг света» яхача 1972 шера мае араяьннача журала тІера.

КХОАНА — МЕДИЦИНСКИ БОЛХЛОЙ ДИ

УНАХЦIЕНО ЛОРАЕШ

Лорашта юкъе дукхагIа денал довлашагIа хот сола дIа-хьа дулача лазаращца болх бу нах. Царех ва Назранерча тубдиспансере къахьегаш вола итт медицински болхло а.

Дукха ха яц из дарбан учреждени укказа хьайийлла. ХьалхагIа цхьа-шиъ лор вола тубкабинет мара яцар. Цамогаш хиннараш шой хаммахьа гучабаха, профилактически балхаш вIаштIехьдаха иза дIакхачацар цигарчу лорий. ХIанз шербеннаб, чIоагIбеннаб укказа къайкора дукхаьла лоаттабу къонгаш.

ХIара денна юртара юрта удаш лел тубдиспансерера кадай «Москвич». Мел эша молхаш а болаш цамогаш болча наьха наIарга ух лораш, царна фу эш хьож, бига безе больнице хьычахьа дIа-хьа буг.

ХIара шера ниа бохаш латт укказа цу лазарий. ХIана аьлча, наха дукхагIа йоза цу лазарий къайленаш, уж мичахьара хьадувл., сенах лаьхул хов. Из дIахувцаш, цу ХаддаШ шоай беседашца, докладашца из царна хьалхадолахаш къахьегаш ба лорай. Района газета гIа, радиовещанеца а дIакхайкаду цар из кастгкаста. Цудухьа шоаш дерабала а, хIаьта намогаш хиначох шоаш лора а луш цук Iунал де Iомабеннаб нах. Каст-каста хул лораш кIеанг-дукха а из лазар хоаденна сиг волча дезала юкъе. Гонахьарчарна кхераме хургволашвар цу сахьате стационарни дарба де хьожаву.

Къаьстта дукха профилактически балхаш ду цар бераштa юкъе. Рентгеновски, флюорографически методашца гучадоах лазараш. Деша дагIача бераштa пирке ю. Цудухьа укх тIехьарча хана цу тайпара лазараш кхувш бoагIараштa юкъе вIалла гуча ца далар лорий толам ба.

— Укх тIехьарча хана медицина Iилмо дукха керда дарбаш, керда методаш гучайоах, хIаьта иза бола молхаш дукхагIа арахецига вIаштIехьдоах.

— Назрана кхоачий цу керда ча хIамай eтaлгIе?

— Сиха кхоач, — аьлар тубдиспансера керттерча лора Костоев Илеза. — Тахан Москверча Iилма-толкама институте, хIаьта вай мехкарча йоккхача городашкарча больницашта санна молхаш, дарба дара кердача хIамах пайда эц оаха а. Иштта кхоач тхо долча кхыча пачахьалкхенашкара керда молхаш а. Дукха ха яц Венгре «Этамбутол» яха иза болла молха аральшна. — Из тхога йолаш я. ХIара шера 25—30 эзар сом ахча хьахец тхона, пачхьалкхено молхаш а кхы мел долча дарбан эша хIамаш а Iалашде.

— Амбулаторни дарба де дезаш хилча дукха хало е езаш. ХIара юрта медпункташ, участкови амбулатореш, больницаш я. Нагахьа санна стационарни ионкъостал эшаш хилча, гIаж кхоссала мара гаьна йоацаш Бурoча улл туббольница. ХIаьта тха районера яр санна союзни лоархIам бола «Армхи» яха санаторий мичай? Цига а ухийт оаха унахой салаIа, дарба де, — йоах Илеза.

Иштта къахьегаш, эттара кхерамегIа долча лазарех наьсархой лорабеш, шоай гозаал лакхъеш дьабоагIа тубдиспансера лораш.

М. НАРАЕВ.

Бера хала в гора Сапиет берашта юкъе, цIе жIарг тIадоаш тIорми кач тесса. Школе дешаргIаш а хьинаро дакъа лоацар цо санитарни дружине. Дега тоам хулар йиIига мерцхилг даьнича мод хьакха, кIай бинт дехне шийга «лоорахо - дешархо» кхаьчача. Кийча яр из цу морча новкъостала. ЦIагIа в лелайора Сапиета дарбан молхаш, йоккха аптечка а яь. «Лор я со, дарба де дезаш сиг вай цукь», яхаш цIагIара берашта сакъердам боакхар йиIига.

Хи дIа ме йола лорий профессецара беннам собсьар гIалгIай йиIий Евлоева Сапиета. Грознерча медицински училище фармацевтически отделени чакх а яьккха аптека бaлхa яхар Сапиет. Кхо шу де дарбане молхаш еш из производстве болх бу. Цу хана дика карьерзаьнй йоIо ший говзал.

— Малаа шуш дикагIарех дикагIа вар? — аьлча, массане а цхьан багара доагIаш данна Евлоева Сапиета цIи яьккхар. ГIулакхе кийча, шийна тIадилла гIулакх тешаме кхоачашдеча йоIа республиканский аптекоуправлене дукха сийлен грамоташ тийнийи, аптека администраце дукха баркалаш чьхал. Аптекоуправлене Сийлен доска тIа доал къонача фармацевта сурт.

СУРТА ТIА: № 1 йолча Грозненча аптека фармацевт Евлоева Сапиет.

Т. АРЧАКОВА сурт.

ЛОР — ТIЕМАХО

Армавирски фельдшерско-акушерски школа 1941 шера чакхъяьккха Власенко Андрей Андреевич ше ваьча юрта цIаменача хана, коза эзаь тexa баьццара догамаш даь латтар юртара. Iалам. Берригаш цунна чIоагIа гIадбаха бар — цIагIарбараш а юрта больницера бараш а. ЧIоагIа эшар медицински болхлой. Цхьабакъда, Андрей Андреевича цу наьхъа шийна юрта лорал де йиш хилназар, цун болх бе бийзар цIера ала юкъе. Ше раьза а хиина Дай-мехка тIем тIа даха лаца вахар фельдшер. Цига ихы а чIоагIагIа эшар цун говзал. Стрелкови батальона медицински новкъостала тIема пункте фельдшер волаш хилар Андрей Андреевич тIом чаккбаллалца.

ТIом чаккбаьлча а, 1947 шу дьагIаккхачалца, эскаре хиннав Андрей Андреевич. Цу шера воккхагIа вола лейтенант А. Власенко лапаса дIасар волаш Краснодарский крае Апшеронски района [illegible] яхача юрта болх бе воагIа. Юрта 25 унахочун маьнги латтача участкови больнице кулгалде дийзар цун. Шийла воккхагIа лор воацача района гаьнарча юрта хала дар фельдшера. Тайп-тайпарча лазараштa дарба дайта ухар унахой. Больнице хирург-операцир, уролог вацар. Уж дерриш дешараш Андрей Андреевича тIалаттар. ХIаьта дийша хьакхар фельдшерски школа кара яцар.

— Районни поликлиника 40 километр гаьна яр из болх баь участкови больница, — яхаш дуци лоро хала ханаш дагахьаш. — ДIа-хьа [illegible] йоацаш [illegible] удаве везаш унахо хулар, е [illegible] районе дIавига йиш хилча а хоаш бaь районера боагIача наI мара боацача геттача цIермашинoвкъа дрезина хьа а ена бар а яхалле кIалвисна мегаш вар а нийслора. Иштта [illegible] сиха новкъостал.

Иштта юрта болх беш 17 шера йоккха опыт Iоаль фельдшер-лорий [illegible] 1966 шера Гудермесе вaxa воагIа. Цу хана дена городa скорой помощь лора декхар кхоачашдеш болх бу Андрей Андреевича.

— Бакъда, тIема кхерам-м бац, дIахо долчa тIем тIа хиннaчул кхы башха бац тха болх, — йоах лоро, бегаш беш.

Бакъда из. ЦIакха санийна ха яц скорой помощь балхарча лорий. Дукха веза Гудермесе бахача наха лакхарча дегIара, юрта цхьа чо кIайбаланза, даим юкъ къаьна латта лор Андрей Андреевич. Лорал болх бeча ялx шера ше дIакхаьчача, лазар тахкачул тIехьагIа сиха, доагIаш дaла дарба дий, унахо паргIат воаких це лазарах. ТIаккха дIахо йодача хана де дезар хьох, нагахь санна шийгар новкъостал эшаш моттиг хилча балха ха йовцача хана волаш, хьамаш хул, консультаци ю.

— Уж санна моттигаш дукха-м нийслу, цхьабакъда, цкъа, 1967 шера гураьха хала унахо болча вийхар со — дийцар Андрей Андреевича. — Сиха со дIакхаьчача ваха а вала а моттиг яц корайоагIаш латтa керчаш улар Кулоникин Александр Сергеевич. Лазар гуччахьа дар. Тохкаш ха йоаг езаш дацар — [illegible] «инокарди». «Цхьа де тIехьаьккха сона Iоажал». Йоазар унахочо. Лазар теду молха ц яь, тIаккха страфантинаца глюкоза а эуфиллина а уколаш йир аз. Унахо цхьа ха [illegible] дирзар.

[illegible] дарба даьча унахочунна шийх диша уйла чуйесейт лоре. Це болх баьча моттигашкара, цун хиначу унахошкара дегIа массехк письмо уяз сона хьалхашка. ЧIоагIа баркал аьлаш шоашта тайп-тайпарча лазараштa дарба хьехар дехаш яздаьд уж къахьегамхоща. Царех цаI да цхьа бутт хьалха дена Мельникое Михаил Андреевича письмо. Шера дех радикулит дерзадаара до деза дарба хьехилга.

Дукха ба Андрей Андреевича радикулитах берзабаь, цкъалча лазарех баьха хIана вай хахкъа боахам дегIабоалабеча къахьегамахкара хьехамаш гойташ къахьегараш.

Даим тIемахо санна вай Дахьенна эттара дезагIа долча хIамаш — къахьегама сага моттигал лораеш латт коммунист Власенко Андрей Андреевич. Хо йолча хана а йоацача хала а унахочун гIулакха кийча ва из.

Т. АРЧАКОВ.

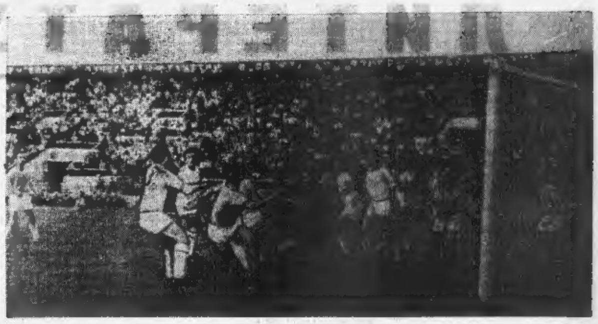

СУРТА ТIА: хьаьний наIарана хьина кхераме момент.

И. Пляева сурт.

ДийттагагIча июне Орджоникидзе цIерагIча стадиона тIа «А» класса шоллагIча группе йиъагIча зоне ловзаш йолча футбольни командаша — г. Дзержинскерча «Химикаца» лайзар грознеска «Терек». Ловзар дIадоладенначa хьалхарча минуташка дена сихен бургаш чутоха безам болаш ловза болабелар футболисташ. Шинне а команда наIарашка массехказа нийсъелар кхераме моттигаш. Дале в бургаш чутоха вIаштIехьдалацар шинна а оагIон. Иштта, счет 0:0 йолаш салаIа бахар футболисташ хьалхара тайм чаккхьаьнначул тIехьагIа.

ШоллагIча таймах шинна а командa хиннaр цхьеша бола футболисташ. Керда футболисташ ловзаро юкъебаьхкача цхы а лакхъелар ловзара темп. Дале а хьаьшаша лаьрхIар шоай наIараш лораяра дукхагIа терко е. «Химика» наIарашта кхы а чIоагIагIа атака йолайир вай футболисташа. Иштта ловзарах шоллагIча таймах ткъаь иттех минута яьннача гIолле «Терека» форварда Синькос шин защитника юкхе гIолла тIех а ваьнна, хьаьний наIарашка бурган чутехар.

Йисаяр пхийтта минута. Бакъда, цу хана дIаиш хувнйдаленза, счет 1:0 йолаш чаккдьелар ловзар.

ХIанз, пхьайтта тур чакхьаьначул тIехьагIа грознеска «Терек» команда пхийтта очко а йолаш цхьалха я турнирни таблице.

АргIанарча матчагIа грознеска «Терек» ловзаргья ткъоалагIча июне г. Кировакана моттигерча «Лори» командаца.

ТАХАНЕИ КХОАНЕИ ХУРГДА

В. И. Ленина цIерагIа майда. 20.00 Кинофильмаш хьокхаргда.

С. М. Кирова цIерагIа парк. 17.00. Юкъерча школашка бархIи итти классаш чаккхььякарий Грознерча профессионально-технически училищай дешархошна цхьана сакъердилга. 18.00. Къайла театр Болгарски хьалхьа юкъара коммунистийи болхлойи болама дейтеля Г. М. Димитрова 90 шу дизара хетаь сайре. 19.30. Музыкальни раковина. НохчIалгIай симфоническа оркестра симфонически концерт. 19.00. Баьццара театр. Вежарашха йолча республикай; доттагIала хетаь Дагестански АССР. Махачкала. Грозне профессионально-технически училищай дешархой художественни самодеятельноста коллективай выступлени. 19.30. «Саги космоси» яхача темах лекци. 20.00. «Кортамукъален республикай йохаргйоена Союз» яха кинофестиваль. Болх беш хургья справкой стол, духовой оркестр.

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 10.00. «Всвоение космически арепаш» хьахоаьн деша журнал. 16.00. В. И. Ленина цIерагIа культура ЦIий халлбa олерни театра выступлени хургья Сунженски района. 19.00. Баьццара театр. «Вай город тахана кхоанена» яхача темах хаттарийи жопийи сайре. Кинофильмаш хьокхаргда. 20.00. Вай хьамара бальйи халхараш хьокхаргда.

Химикий культура Дворец. 11.00. «ПоргIата, шера бe си Дай-мохк» яхача темах утренник. 12.00. Бераштa кинофильмаш хьокхаргде. 13.00. «Чайка» яхача берий клубо болх бергба. 14.00. «Колобок» яхача кукольни театра спектакль. 15.00. Берий художественни самодеятельноста коллективай выступлени. 17.00. НохчIалгIайчен эшарий концерт. 20.00. «Къонай бехкараш доттагIала мохк» яхача темах кагирхой сайре.

Н. К. Крупская цIерагIа культура ЦIа. 19.00. «СССР халкъий юкъара хьал» яхача темах лекци.

В. И. Ленина цIерагIа майда. 20.00 Кинофильмаш хьокхаргда.

С. М. Кирова цIерагIа парк. Медицински болхлочун ди. 16.00. Медицински темех къамаьлаш дергда радио чу гIолла (1-ча больница лораша ергья беседаш).

18.00. Баьццара театр. ОГНПЗ № 4 йолча медсанчастен «Солнечный» яхача санаторен художественни самодеятельноста коллективай концерт. 19.00. Художественни самодеятельноста Еррингсоюзни фестивала двуреата Урус-Мартана района иллейн халхарийи халкъа ансамбе концерт. 20.00. Музыкальни раковина. НохчIалгIайчен пачхьалкхен филармоне симфонически оркестра концерт. 19.30 — Кинолектори. Медицински темах хаттарийи жопийи сайре. «УнахцIено» яха документальни фильмаш хьокхаргда.

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 9.00. Берашта кинофильмаш хьокхаргда. 17.00. [illegible] улица цIей, «Современник» яхача эстрадни оркестра концерт. 19.40 — Баьццара театр. Медицински болхлочун Денна хетадий кинофильмаш хьокхаргда.

Химикий культура Дворец. 10.00. Бераштa утренник. 17.00. «Ручеек» яха кинотеатр болх беш да. 13.00. «Буревестник» яхача берий площадке художественни самодеятельни коллективай выступлени 14.00. «Бригантина» яха берий площадка болх беш я. 16.00. «Чайка» яха берий площадка болх беш хургья. 20.00. Кагирхой сайре.

Н. К. Крупская цIерагIа культура ЦIА. «Советски медицина карагIдаьннараш» яхача темах лекци. Фильмаш хьокхаргда.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

17 июнь

8.00 — Передачай программа. 8.05 — Бос бола телевидени. Массенове йола гимнастика. 8.35 — Кердадараш. 8.45 — Бос бола телевидени. «Iуйранара гимнастика». Ленинградера передача. 10.30 — Бераштa. «Считалочка». 11.00 — «УнахцIено». Iилман-популярни программа. 11.30 — Бос бола телевидени. Бераштa. Мультфильмай программа. 11.45 — Саги закони. 20.00 — Островский. «Пайда тIабоагIа моттиг». Лермонтова цIерагIа театра спектакль. 14.00 — ДоттагIий вIашагIкхетар. Центральни телевиденей Германски Демократически Республика телевиденей цхьана передача. 14.45 — Кердадараш. 14.50 — Бос бола телевидени. «Музыкальни вIашагIкхетар». 15.35 — Чехословацко-советски доттагIаленна хетаь передача. 15.55 — «Документальни фильм». 16.10 — Поэтессийн хьиний НохчIалгIай литература цIера Мовасмхоша дувц. 16.45 — «Кинонава лелавар» яха художественни фильм. 17.05 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (нохчий меттала). 18.10 — Айчирон. «Денна тIехьа дир». Телевизионни спектакль. 9-гIа дакъа. 31-декабрь. пIаьраска. 19.15 — «КВН-а Стадион». Ставропольски медицински институти. Севастопольски приборостроительни институти вIашагIкхетар. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Бос бола телевидени. Семичной концерт. Ленинградера передача. 22.00 — Спортивни программа. 22.45 — Кердадараш, передачай программа.

18 июнь

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Бераштa йола Iуйранара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Дешархошта. ХIама хар дезарий турнир. 10.15 — «Музыкальни киоск». 10.45 — Тахан медицински болхлочун Ди да. Передачина юкъе дакъа лоац СССР-а унахцIено лорайра министра, академика Петровске. 11.15 — Концерт. 12.00 — Бераштa. Мультфильм. 12.15 — Кагирхой программа. 12.55 — «Проект «Аква»» яха художественни фильм. Хьалхара сери. 14.30 — УнахцIено лорайра ха тIа. 14.40 — Кердадараш. Киножурнал. 14.50 — Телевизионни культура университет. «Георгий Димитров» яха телевизионни документальни фильм. 15.55 — «Проект «Аква»» яха художественни фильм. 2-гIа сери. 17.30 — Медицински болхлошта дола концерт (нохчий меттала). 17.55 — Футболах йола Европа Чемпионат. Бельгера передача. 19.45 — Автоинспектора бюллетень. 20.00 — Бос бола телевидени. Кинопхьарбархой клуб. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Боксах йола СССР чемпионат. Ленина цIерагIа спорта Дворецера передача. Пистеньача кердадараш передачай программа.

РАДИО

17 июнь

6.30 — Юртара вахар (нохчий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Хаоттам. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.30 — «Серло» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — «Къона» яха кагирхошта йола радиовыпуск (эрсий меттала). 9.00 — Москва. 14.00 — «Цхьан вахара летопись» яха Суллаева очерк (гIалгIай меттала). 14.20 — НохчIалгIай лирически эшараш (гIалгIай меттала). 14.45 — «ДоттагIала долча дезалле» яха корреспонденци (нохчий меттала). 15.00 — Москва. 15.15 — Передачай программа. 15.20 — Хоровой коллективай концерт (эрсий меттала). 16.00 — «Парти вай дIахкхуьйлар я» музыкальни передача (гIалгIай меттала). 16.30 — Медицински болхлой заявках дола концерт (нохчий меттала). 17.00 Москва. 18.00 — «Школьни глобус» яха радиовыпуск. 18.30 — «ЦIе сийтахь» яха радиовыпуск (гIалгIай меттала). 19.00 — Москва.

18 июнь

6.30 — Юртара вахар (эрсий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Хаоттам. 7.00 — Москва. 7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.15 — «Ленинни некъ» газета обзор. 7.20 — Юртa болхама оьшаш школа (гIалгIай меттала). 7.40 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — Шоана дукха еза эшараш. 9.00 — Москва. 14.00 — Советски Эскара бIухой заявках дола концерт (гIалгIай меттала). 14.40 — Тахан медицински болхлой Ди да (нохчий меттала). 14.45 — «НохчIалгIай унахцIено лорияр дегIондар» яха беседа (гIалгIай меттала). 15.00 — Москва. 15.15 — Массанахьа дика вах ба (эрсий меттала). 15.30 — Медицински болхлошта дола концерт. 15.55 — «Хирурга куйташ» яха очерк (нохчий меттала). 16.15 — Медицински болхлочун денна хетаь передача (эрсий меттала). 16.30 — СССР вIашагIъеалла 50 шу дизарга. «Советски Iаьдала тIехьара бIухо» яха радиоочерк. Гикало (эрсий меттала). 17.00 — Москва. 18.30 — Нохчий доттагIий дохтарна дола концерт (нохчий меттала). 19.00 — Москва.

ХАОТТАМ

Тахан республикен Грозней гIолла кIезиг-дукха морхаш а йолаш, йолчах а йоцаш, гIийла мух а хьекхаш, республике 28—33 градус, Грозне 31—33 градус йовхал а йолаш ха отта тарлу.

Метеостанция.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ТЕШАМЕЧА ДОТТАГIАРА БЕЛГАЛОНАШ

Босводине, Сербе, Хорвате да фашисташта дуьхьал баьча тIем тIа цхьана шоай са дIаденнача советский югославский бIухоштa лаь итташ дола кашмаш. Царна дегIача памятникашта хьалхашка массаза а дийна визаш хул.

Кхьдола памятникаш Югославе героизмен юртайкен хьаллаьда лаьрнача хана. Уж шийце доттагIал долча мехка дIалара промышленни потенциах хула йоккхий заводаш, верфеш, электростанцеш, рудникаш я. Царех дукха йола объекташ цхьана лелаеча советско-югославски гIулакхаша хьаль я, вай халкъий тешамеча доттагIала белгалонаш а уж.

Дерригa а шин кIира мара даьнадац Дунай тIара «Джардап» яха геттара йоккха гидроэнергетически комплекс болх бе йолалийта. Югославен Румынен цхьана хьаль из объект еча экономически технически гIо дир Советски Союзо. ДоттагIаша даьча заказагIа Ленинградерча болхлоша кийчйир ялх уникальни турбиней кхо гидрогенератори. Кемаш леларгдолча шлюзашта проект уйттаечеи чоалханерча оборудованеи монтаж ечеи дакъа лоацаш хилар советски специалисташ.

Советски техника тахан СФРЮ дукхача объекташка, «Дунай — Тисса — Дунай» яха канал дулаьа, Смедеревoрча, Зеницерча, Скоплерча металлургически заводашка, Косово, Костолац, Колубара, Брека, Барановичи, Плевля, Ядвавац, Бор яхача шахташка бIаргаго йиш я. Советски оборудовани отталь я Сисакера теплоэлектростанцех, мехка дукхха къмьала энергетически объекташ.

СССР-о экономически технически новкъосталца Югославе хьаллъц а хьалъец а я шолагIъе йиъ йоккхий предприяти. Царех лханел дукхагIъараш йиллача мощностагIа болх беш я. Вай мехкаша цхьана леладу гIулакхаш шер а кIоарг а лу. Укх гаргарча шерашка СФРЮ-е СССР-о дакъа а лоацаш иттаьш йола промышленни объекташ хьалъергйолаш лаьрхIа барт баьб.

Укх шера Iай кулгаш яздир «Энергоэкспорт» яхача серaевски предприятей арахьарча торговле «Цветметпромэкспорт» яхача объединенеи вихъалaшa лоархIамерча соглашенейа. Цу соглашенегIа СССР-а «Энергоинвеста» йоккха кредит лургья шера 600 эзар тонн глиноземи 1600 эзар тонн боксити лургйола предприятеш хьалъяра. Цар продукце цхьадола дакъа экспортагIа Советски Союзе кхахьийта лаьрхIа да.

ОагIонийн цхьатарра бокъонаш хилар, вIашн пайдане хилар, шинна а партнера хьаьнташ лархIар — из деррига а шин мехка юкъерча экономически отношенешка хIара денна йола практика а хиина дIаэттал. СССР-о СФРЮ-на доаттаю айгача промышленноста предприятешта йола бедал, наха дукхха эша товараш цунах ше хьа а эцаш, дикагIйола прокат тел Югославе верфешта, форден хини кемаш хьаде доккхий заказаш ду ше.

Социалистически Югослави тIатIа дукхагIа юкъейола къахьегам дуьнен халкъашта юкъе бекъара, Челябински тракторни заводаца аьча соглашенейа Нови-Травник городерча «Братство» яхача комбината болхлоша укх гаргарча хана эрахела дерхI йоккхача мощноста гусеничи машинаш. Крагуевацен советски городa Тольяттен автомобилашъераца продукци вIашн тел, производствени опыт вIашн йоалайт.

Сона къамаьл деш, «Црвена застава» яхача автомобильни заводий директора Прослав Раковича белгалдаьккхар советски заводашца кооперированни ере шоай предприятен шерра перспективаш хьаеллаш хилар. «Цу тIехьа тха йоккхий торонаш доккхий гIулакхаши да», — аьлар цо.

Югославе халкъашца советски наьх бувзаш дукха хIама да: исторически доттагIала бувзамаш, фашизмана дуьхьал цхьана лоаттаьаь къиасам, социальни строе ларда цаI хилар, мехкари социализми лораяра юкъяра хьаьнташ, вIашн пайдане леладу гIулакхаш дIахо а шердеи чIоагIдеи шаккхе а сагIув тIаккхувш хилар. Вай шин мехка уж тешаме, чIоагIа, доттагIала отношенеш къаьгта хьакъеххай цхьана оттадаьча. ДIадахача шера КПСС ЦК Генеральни секретарь Л. И. Брежнев СФРЮ визитагIа вахa волаш кулгаш яздаьча документа тIа, 1971 шера 25 сентябре яьча советско-югославски заявлене керда иниз белар вай мехкийн халкъийн доттагIал а цхьана леладу гIулакхаш а чIоагIдара.

Геттара чIоагIа даьза хиина тIайийцар югославски общественноста СФРЮ президент, Югославе коммунистий Союза председатель Иосип Броз Тито доттагIала визитагIа СССР-е вахарах бола хоам. Миллионаш бола Югославе къахьегамхой тем цу визито вай мехкий халкъий доттагIален коналeн бувзамаш дIахо а чIоагIдергхилараx.

А. ШЕРСТЮК.
Белград. АПН соб. корр.

ГДР-ера «СЕВЕРНОЕ СИЯНИЕ»

КIиранна цхьаза арадувлача «Вохенпост» (ГДР) кепатеха араьккхай Советски Союзера ГДР-е йоагIаргйола газ чакхйоаха объекташ хьалъеш векараштa болча ике социалистически мехкара болхлойи инженерaши боахкана Виттенбергера репортаж.

Цхьадолча дакъе лоацаь из репортаж талеет дешараштa кепатох АПН-о.

Iалама газо вах чубаха цIенош дIоахду, турбинаш кхестаю. Цхьабакъда, цунах пластики, медикаменташ, искусственни азотни удобренеш, гербицидаш хьее а йиш я. Тоьал дика азотни удобренеш йолаш болча юрта боахамга тешшаме лакха хьуккъал кхебарга дегдаха йиш я.

1975 шерале Советски Союза новкъосталца поляри гомал дехьа Iалаьмате дукха газ йоаллача Малхбузехьарча СибаретIен латтан чепашкара газ кхоачаргья Центральни Европа пхе мехка промышленностагeн юрта боахамгeн.

ДIадахача пхе шера «Северное сияние» яха газопровод йиллара кийчон балхаш дIадоладир Советски Союзе. Цул йIаьхагIа кхы цхьаьнха яц — 5000 километр, сорт а. Газопровод йиллар — вежарахча долча социалистически мехкаша цхьана гIулакхаш лелдарах даьнна беркат. СССР европейски даькъах тIех а даьнна болата хьарсам чу гIолла хьилда доза газз доатол, ниа болча хин йоккха дельта санна, говнаш хиле дIахьа декъалу Украинагахьеи Прибалтийски советски республикашкахьеи, дIахо Польша, Болгаре, Венгре, ЧССР, ГДР промышленни объекташкаьа а.

Цу Iалаьмате боккхача болата «тескарта» хьалхара аргIа (къилбаседа-малхбузехьара гов) хIанзале а эксплуатаце дIаеннай, хIаьта къетта ГДР территоре тIа болх бе йолалургья 1975 шерале Iалама газа 8,5 миллиард кубически метр чакхъяккха йиш хулийтаргйолаш йола компрессорни установкаш.

1973 шера гуйра — турбаш Iойоххараштa меттел, Виттенбергерча — Пистерицерча монтажникашта а йола рубеж. Укхаза шоай немецки коллегашца цхьана советски, польски, чехословацки инженерашеи специалисташеи хьалъю гIерта газ хьалуцаргйолаши гранулированни удобренеш тергйолаши йола установкаш. Казаме завод хьальеш латта советски городе Невинномысске я.

ГIирсаш хьалдеш латта, дукхача къамий меттала къамаьлаш деш йола интернациональни площадка цхьа къаьстта шийн тайпара моттиг яц. Мехкo-поставщико вIашагIъехкаш йола комплексни установкаш дIа-хьа йохкилга, доазол дехьарча фирмаша промышленни объекташ хьалъеагa СЭВ-а членаш долча мехкаша цхьана гIирсаш хьалдара практике дукхха ха хьалхагIа дения доэаш де. Цхьабакъда, Виттенберге хьалъеш я эггара хьалхарчарца «ДоттагIала гIишлошъяра площадка» аьнна цIи тилла йола дуьнен халкъашта юкъера промышленни объект.

КIира бесса-ерача «Эндверкзиле» — Пистерицерча азот доаккхача хайкъа предприятена — къилбаседехьарча йоккхача стройплощадке «Рудекс» яхача фирма польски болхлоша дукха ха йоацаш беабир шоай керда къахьегама толам. Ханал бархI кIира хьалхагIа цар вIашагIъеллар чоалхане болат конструкцеш — болхлошта лаьрхIача хIаназарчарех йолча гостиница баркас.

Опытни гIишлохочо, хьалхагIа массехк промышленни объект хьалъеча кулгалдени хиначо поляка Ян Шастока дувц:

— Оаха толамаш дахарах тхо декхарийла да эггара хьалхарча аргIаннъ вIашн дагардараш кхетадеш Iомерзеи тхо хулийтача хьалашта.

Немецки монтажникашa «Вохенпоста» корреспондента бIаргалайтар е дийнахь а, е буса а болх ца сацийташ хьалъеш латта еррка йоккха объект. ХIаьта из доала хIама — социалистически мехкий болхлошта карагIдаьннар. Цар къахьегамо къаьгта хьахьокх гIахьегамхой дунен халкъашта юкъера вошах.

Хинноpa ГЕРИНГ,
(АПН — «Вохенпост»).

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный-51, 364051, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-90; редактора зам. — 3-30-11; бехктокхама секретара — 3-34-30; партийни вахарен, культурай отделий — 3-61-40; промышленноста отдели — 3-42-30; юртбоахама отдели — 3-42-29; письмай отделийи бухгалтерей — 2-60-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революции проспект 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный-51 364051 ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-90; зам. редактора — 3-30-11; ответственного секретаря — 3-34-30; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-40; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-29; отдела писем и бухгалтерии 2-60-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05130. Заказ 4535.